

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΚΓ΄.

Συνδρομή ἰτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20. — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου. Ἐκαστ. ἔτους καὶ εἶναι ἰτήσιμα. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδὸς Σταδίου 32.

10 Μαΐου 1887

Η ΔΙΩΡΥΞ ΤΗΣ ΚΟΡΙΝΘΟΥ

Β΄

Τὰ εἶδη τῆς ἐργασίας εἶνε πλεῖστα. Κατ' ἀρχὰς ἐνομίσθη ὅτι ἤρουν πρὸς ἐκχωμάτωσιν αἱ συνήθεις ἀπλαῖ βορβοροφάγοι (dragues). Ἐκομίσθησαν δὲ ἱκαναὶ καὶ ἐτοποθετήθησαν ἐπὶ τούτῳ. Δὲν ἐβράδυνεν ὅμως νὰ καταδειχθῇ ὅτι αὗται ἦσαν ὄλως ἀπρόσφοροι πρὸς τὴν φύσιν τοῦ ἐδάφους, ὅπερ ἐπρόκειτο νὰ ἐκχωματώσωσιν. Ἦναγκάσθησαν ἐπομένως νὰ ἐγκαταλείψωσιν αὐτὰς καὶ νὰ προσφύγωσιν εἰς ἄλλο σύστημα. Ἐννοεῖται ὅτι, ἐκτὸς τῶν τεχνικῶν μέσων, οἱ πλεῖστοι τῶν ἐργατῶν χρησιμοποιοῦνται εἰς τὸ νὰ πλήττωσι τὸ ἔδαφος διὰ τῆς δικέλλης καὶ τῆς ἀξίνης, ἐνῶ ἄλλοι πληροῦσι διὰ μεγάλων πτύων τὰ φορητὰ βυγόνια, ἅτινα κυλίνονται ἔπειτα ἀποκομίζοντα τὸ ἐξαχθὲν χῶμα. Ὑπόνομοι ὅμως ἰδίως, ἐκρηγνόμενοι ἀνὰ πᾶσαν στιγμήν, καταβάλλουσι τοὺς σκληροὺς βράχους, ἐκρίζουσι ὑπερμεγέθεις βώλους γῆς, παραλύουσι τὴν συνεκτικότητα τοῦ ἐδάφους. Πρὸ πάντων δὲ κυρίως ἡ σπουδαιότερα ἐργασία γίνεται δι' ὑπογείων ἐπίτηδες κατασκευαζομένων στοῶν. Τοῦτ' ἐστὶν, ὅπως εἰρησόμενα ἐντὸς τῆς γῆς, κοιλινοῦσι τὸ πρὸς ἐκβάθυσιν ὠρισμένον μέρος. Ἐντὸς αὐτῶν στρώννυνται σιδηραὶ τροχιαί, ἐν αἷς εἰσχωροῦσιν αἱ ἀτμάμαξι σύρουσαι τὴν μακρὰν τῶν ἀμαξῶν των γραμμῆν. Ἀνωθεν δ' ἐκάστης ἀμάξης, ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας, σκάπτονται φρέατα, ἐν σχήματι κώνων ἀνεστραμμένων, ἀνοικτὰ πρὸς τὰ ἐπάνω καὶ στενὰ πρὸς τὴν βάσιν, ἐν ἧ ἀνοίγεται ὀπή, ἀφ' ἧς ὅλον τὸ σκαφὲν ἐν τῷ φρέατι χῶμα χύνεται ἐντὸς τῆς ἀμάξης, ἧτις ἀπέρχεται πεφορτωμένη.

Τὸ σύστημα τοῦτο τῆς δι' ὑπογείων στοῶν ἐκχωματώσεως ἐφαρμόζεται μάλιστα ἐν τῇ διατρήσει τοῦ ἐν τῷ κέντρῳ συμπαγοῦς γηίνου ὄγκου. Πολλαπλαῖ ἔχουσιν ἀνοιχθῆ ἐν αὐτῷ αἱ ὑπόγειοι στοαί. Τὰ δὲ περισσότερα χιλιόμετρα τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν ἐν αὐτῷ εἶνε ἐστρωμένα. Τῶν δ' ὑπονόμων αἱ συχναὶ ἐκρήξεις

καὶ ὁ θόρυβος παράγουσιν ἀληθῆ καταγίδια κοριοτοῦ ἐντὸς τῆς χαράδρας.

Διὰ τοῦ τρόπου τούτου εἶχον κατορθώσῃ μέχρι τοῦ τέλους τοῦ 1886 νὰ ἐκτοπίσωσι 5,250,000 κυβικῶν μέτρων χῶματος. Ἀλλὰ τὸ μέλλον νὰ ἐκτοπισθῇ διὰ τῆς διατρήσεως τοῦ συμπαγοῦς ὄγκου ἔδαφος ἀνέρχεται ἐν συνόλῳ εἰς ὀκτὼ ἑκατομμύρια κυβικῶν μέτρων.

* *

Εἶνε δὲ πράγματι παράδοξος καὶ ἐκπληκτικὴ ἡ γεωλογικὴ ἰδίως σύστασις τοῦ ἐδάφους τούτου. Ἐκτὸς τῆς προμνημονευθείσης περιέργου ἀνακαλύψεως ὅτι τὸ βάθος τοῦ ὄγκωματος, ὑπὸ τὸ σκληρὸν λίθινον στρώμα, ἀποτελεῖται ἐξ ἀργίλλου, ἡ ποιότης, τὸ χρῶμα, τὸ εἶδος τῶν ἐξαγομένων χωμάτων παραλλάσσει ἐπ' ἄπειρον. Ὁ διερχόμενος διὰ τοῦ σιδηροδρόμου ἀνωθεν τῆς γεφύρας μετ' ἀπορίας βλέπει τοὺς ἐξωθεν, ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ Ἴσθμου, σχηματισθέντας ἐκ τῆς ἐξαγωγῆς αὐτῶν γηλόφους, ἄλλους φαίους, ἄλλους λευκοὺς, ἄλλους ὑπομέλανας, ἄλλους μολυβδόχρους. Ἐκαστος αἰὼν παρερχόμενος ἄφινε φαίνεται καὶ ἀνὰ ἐν στρώμα. Ἐζητήσαμεν νὰ λάβωμεν γεωλογικὰς τινας σημειώσεις. Ἀλλὰ πρὸς τοῦτο θὰ μᾶς ἐχρειάζετο ἀναμφιβόλως μὴν περίπου. Μετὰ θαυμασμοῦ θὰ ἔβλεπε ἕκαστος τὸν ἐγγχωμένον γεωλογικὸν πίνακα, ὅστις καταρτίζεται ἐφ' ὅσον προβαίνουσιν αἱ ἐργασίαι. Ὅλα σχεδὸν τὰ γνωστὰ χρώματα καὶ ὄλοι οἱ γνωστοὶ ἐπιστημονικοὶ ὄροι ἔχουσιν ἐξαντληθῆ πρὸς ὑπόδειξιν τῶν μυρίων τούτων διαφορῶν τῶν ἀλλεπαλλήλων στρωμάτων, ἅτινα ἀνακαλύπτονται.

Εἶνε δὲ καὶ τοῦτο οὐ μικρὰ δυσχέρεια εἰς τὴν πρόσδον καὶ τὴν ταχύτητα τῶν ἐργασιῶν. Ἡ διωρυξ τοῦ Σουεξ εἶχε νὰ προβῇ ἐπὶ ἐνός καὶ τοῦ αὐτοῦ ὁμοιοειδοῦς καὶ ὁμοιομόρφου, ἀμώδους ἐδάφους, καὶ ἡ διάτρησις αὐτῆς δὲν παρεῖχε πολλὰς δυσχερείας, ἐξαιρουμένου ἐννοεῖται τοῦ μεγάλου μήκους τῆς. Περιστατικὰ ὅμως τόσον ἀνέλπιστα καὶ ἐκφεύγοντα πάντα ὑπολογισμὸν, ὅσον ἐδῶ, δὲν παρουσιάσθησαν, ἐκτὸς ὀλιγίστων.

Τὰ ἐπικρατοῦντα στρώματα εἶνε τὸ λίθινον,

τὸ ἀμμῶδες, τὰ ἀργιλώδη ἐν γένει καὶ ἰδίᾳ τὸ ἐν τῇ γεωλογίᾳ καλούμενον κροκαλοπαγές, ὁπερ εὐρίσκεται καὶ ἐν αὐτῷ τῷ κέντρῳ.

Ὅπερ ἀποδεικνύει ὅτι πορθμὸς ἄλλοτε, πρὸ αἰῶνων καὶ αἰῶνων πολλῶν, ἦτο ὁ ἰσθμὸς οὗτος καὶ ἡ θάλασσα εἰσεχώρει ἐν αὐτῷ καὶ ἡ διάτρησις αὐτοῦ ἤδη αὕτη, μετὰ τόσας ἑκατονταετηρίδας, ἀποδίδει μόνον συμφῶνως πρὸς τὸ γνωστὸν ρητὸν ὅτι ἀνήκει ἐκάστη, τὰ τῆς ξηρᾶς τῆς ξηρᾶς καὶ τὰ τῆς θαλάσσης τῆς θαλάσσης, ἐπανάγουσα τὴν τελευταίαν ταύτην εἰς τὴν φυσικὴν αὐτῆς ὁδόν.

* *

Αἱ προϋπολογισθεῖσαι χάριν τῆς διορύξεως δαπάναι θ' αὐξήσῃσι, συνεπεία τῶν προσθέντων ἀναγκῶν, σχεδὸν κατὰ τὸ ἡμισυ ἐπὶ πλέον τοῦ καταβληθέντος κεφαλαίου.

Κατὰ τὸ 1882 ὁ στρατηγὸς Στέφανος Τύρρ ἐπέτυχεν τὴν προσωρινήν, καὶ μετὰ τὰς γενομένας μελέτας, τὴν ὀριστικὴν ἐκχώρησιν αὐτῷ τοῦ προνομίου τῆς κατασκευῆς τῆς διώρυγος, μετὰ τοῦ δικαιώματος τῆς ἐκμεταλλεύσεως αὐτῆς διὰ τῆς ἐπιβολῆς διαπορῶν διὰ λογαριασμὸν του. Τὸ προνόμιον τοῦτο ἐξεχώρησεν ὁ στρατηγὸς εἰς μετοχικὴν ἐταιρίαν ἰδρυθεῖσαν ἐν Γαλλίᾳ, διαθέτουσαν δὲ κεφάλαιον τριάκοντα ἑκατομμυρίων φράγκων, ἧτις κατήρξατο τῶν ἐργασιῶν, ἀναθεῖσα αὐτῷ τὴν διεξαγωγὴν. Ἄλλαι δὲ ἐταιρίαι γαλλικαὶ ἀνέλαβον τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἔργων.

Τὰ δὲ ὑπολογισθέντα ἐκ τῶν τριάκοντα ἑκατομμυρίων καὶ συμφωνηθέντα πρὸς περάτωσιν αὐτῶν ἐξόδα ἀνῆρχοντο εἰς 24,629,500.

Ἄλλ' ἐνῶ τὰ ἔργα πολὺ ἀπέχουσιν ἔτι τοῦ νὰ ὦσι περατωμένα, ἐνῶ τὸ ἀχάριστον ἔδαφος τόσον πεισματῶν ἀνθίσταται εἰς τὰς προσπάθειάς τῶν ἐργαζομένων, ἐνῶ ἐποχὴ τῶν ὀριστικῶν ἐγκαινίων τῆς διώρυγος μόλις ὀρίζεται ἡ δευτέρα ἐξαμηνία τοῦ 1889, τὸ ἀρχικῶς καταβληθὲν κεφάλαιον σχεδὸν ἐξηντλήθη ἀπὸ τοῦδε. Ἡ διάτρησις τοῦ ὀγκώματος καὶ τὰ ἄλλα συμπληρωματικὰ θ' ἀπαιτήσῃσι τὸ ὀλιγώτερον δῶδεκα ἕως δεκαπέντε ἑκατομμύρια. Οὕτω δὲ ἡ ὕλική δαπάνη ἀντὶ τῶν ὑπολογισθέντων 30 ἑκατομμυρίων, θ' ἀνέλθῃ ἀναμφιβόλως τὸ ὀλιγώτερον εἰς 45 ἑκατομμύρια.

Τοῦτο εἶνε προδήλως δυσάρεστον διὰ τοὺς μετόχους καὶ ὄχληρόν διὰ τοὺς ναυτιλλομένους, οἵτινες ἐνόμιζον ὅτι τότε θὰ ἠδύναντο νὰ διαπλέωσι τὴν διώρυγα, ἀλλὰ δὲν εἶνε καὶ μὴ φυσικόν. Οἱ δὲ θέλοντες νὰ δικαιολογήσῃσι τὴν ἐταιρίαν ἀναφέρουσιν ὡς παράδειγμα ὅμοιον καὶ πρόχειρον τὴν τε διώρυγα τοῦ Σουέζ, ἧς ἡ ἀποπεράτωσις, ἐνῶ ὑπελογίσθη ὅτι θὰ ἐστοίχιζε διακόσια μόλις ἑκατομμύρια, ἐχρειάσθη ἐν τού-

τοις πλέον τῶν πεντακοσίων—ἀκόμη δὲ προσφατώτερον τὴν τότε συγχρόνως τευνομένην κολοσσαίαν τοῦ Παναμᾶ διώρυγα, ἧς τὰς ἐργασίας διεύθυνε αὐτοπροσώπως ὁ μέγας ἰσθμοτόμος καὶ θαλασσοπόρος Λεσσέψ, ἐνῶ δὲ ὑπελόγησε τὰς δαπάνας εἰς ἐξακόσια ἢ ἑπτακόσια τὸ πολὺ ἑκατομμύρια, αὐταὶ ἀπειλοῦσι ν' ἀνέλθωσιν εἰς δύο σχεδὸν δισεκατομμύρια!

Ὁμολογουμένως, ἀπέναντι τοιοῦτων γιγαντιαίων ἀριθμῶν, τί εἶνε τὰ ἰδικὰ μας δεκαπέντε πτωχὰ ἑκατομμύρια; ...

* *

Οἱ χρησιμοποιούμενοι ἐργάται ἀνέρχονται εἰς τὸν κυμαινόμενον ἀριθμὸν τῶν χιλίων ὀκτακοσίων μέχρι δύο χιλιάδων. Εἶνε δὲ, κατ' ἐθνικότητας, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον Μαυροβούνιοι, Ἀρμένιοι, Ἰταλοὶ καὶ Ἕλληνες. Καὶ ἡ διάκρισις αὐτῶν ἀπ' ἀλλήλων εἶνε εὐκολωτάτη καὶ ἀμέσως ἐλκύει τὸ βλέμμα τοῦ παρατηρητοῦ.

Ἵψηλοὶ οἱ πρώτοι, εὐσωμοὶ, ρωμαλέοι, φέροντες τὸ γνωστὸν τῆς πατρίδος των στοργγύλον μέλαν τοὺς γύρους καὶ ἐρυθρὸν ἄνωθεν κάλυμμα, ἰσχυραὶ χεῖρες, δυνατοὶ μῦς, ὠραῖαι καὶ ἀφελεῖς καὶ εἰλικρινεῖς καὶ ἀποφασιστικαὶ καὶ εὐχάριστοι μορφαί.

Πλατείας ἀναξυρίδας φοροῦντες οἱ δεῦτεροι καὶ κόκκινα ζωνάρια καὶ καλπᾶκια ἢ φέσια, εὐρύνωτοι, δυσκίνητοι, βαρεῖς, ἀλλ' ἐργατικοί, φυσιογνωμίαι ἀνατολιτῶν φιλοπόνων.

Εὐστροφοὶ δὲ τέλος, λάλοι, θορυβώδεις, μικροὶ τὸ ἀνάστημα ἀλλὰ μυῶδεις, εὐφρεῖς καὶ πονηραὶ ὄψεις, μετὰ τὴν αἰωνίαν μακρὰν πίπαν των ἀνὰ στόμα καὶ τὸ κασκέττον εἰς τὴν κεφαλὴν οἱ Ἰταλοὶ.

Καὶ οἱ ἰδικοὶ μας; Οἱ ἰδικοὶ μας εἶνε τόσον ὀλιγοί, ὥστε χάνονται σχεδὸν μετὰ τὸ ἄλλου πλήθους τῶν ἐπηλύδων. Καθὰ λέγεται, καὶ ἡ ἐταιρία προτιμᾷ μᾶλλον τοὺς ξένους, ἀλλὰ καὶ οἱ ἰδικοὶ μας προσέρχονται καὶ ἀναλαμβάνουσιν ἐργασίαν παρ' αὐτῆ. Ὡς φαίνεται δὲ εὐρίσκουσι καὶ τὴν ἐργασίαν ἐπαχθῆ καὶ τὴν ἀμοιβὴν γλίσχαν. Πράγματι δὲ τὸ ἡμερομισθιον μόλις ἀνέρχεται εἰς τρεῖς καὶ ἡμίσειαν δραχμάς. Ὅπως δὲ εἶνε κεχωρισμένοι κατ' ἐθνικότητας, οὕτως εἶνε κεχωρισμένοι καὶ ὑπὸ ἑποψίαν ἰκανότητος καὶ εἶδους ἐργασίας οἱ ἐργαζόμενοι.

Οἱ Μαυροβούνιοι χρησιμοποιοῦνται ἰδιαιτέρως διὰ τὴν σκαφὴν καὶ τὴν ἐκχωμάτωσιν. Οἱ Ἀρμένιοι εἶνε ἐπιτηδεύοντες καὶ ταχύτατοι εἰς τὴν διὰ πτύων πλήρωσιν τῶν φορηγῶν βαγονίων. Οἱ Ἰταλοὶ εἶνε προπάντων οἱ κατασκευάζοντες καὶ ἀνάπτοντες τὰς ὑπονόμους. Καὶ οἱ ἰδικοὶ μας εἶνε ἰκανώτατοι δι' ὅλας τὰς ἐργασίας... καὶ διὰ καμμίαν συγχρόνως. Ὅσοι ἔτυχεν ἢ ἐξακολουθοῦν νὰ ἐργάζονται ἀποδει-

κνύονται καταλληλότατοι, ὅπου καὶ ἂν χρησιμοποιηθῶσιν. Ἄλλ' οἱ ὄροι εἰς ὀλιγίτους φαίνονται συμφέροντες καὶ προτιμοῦν νὰ μὴ ἐργάζονται. Ὁ χαρακτήρ τῆς φυλῆς δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ἀλλάξῃ!

Ἐκτὸς τῶν ἐργατῶν ὑπάρχουσι καὶ πλείστοι ἄλλοι ὑπάλληλοι, καὶ ἰδίως μηχανικοὶ, οἱ πλείστοι τῶν ὁποίων εἶνε γάλλοι.

* *

Ὁ συνοικισμὸς τῆς Ἰσθμίας ἀποτελεῖται ἐξ ὀκτακοσίων περίπου ψυχῶν, τῶν ὑπαλλήλων καὶ μηχανικῶν τούτων, τῶν οἰκογενειῶν των καὶ τῶν ἐργατικῶν ἐπίσης οἰκογενειῶν. Ὁ τῆς Ποσειδωνίας ὁμοῦ εἶνε πολὺ μικρότερος καὶ ὀλιγανθρωπώτερος.

Ἀμφότεροὶ οἱ συνοικισμοὶ συνδέονται πρὸς ἀλλήλους, ὡς καὶ πρὸς πάντα τὰ ἄλλα σημεῖα τοῦ Ἰσθμοῦ, διὰ τηλεγραφικῆς ἄμα καὶ τηλεφωνικῆς συχνοῦνίας.

Ἡ Ἰσθμία, φέρει τὸν τύπον πολιχνῆς συστηματοποιημένης, ἧς ἡ ἀνάπτυξις εἶνε βεβαία. Τὰ οἰκῆματα αὐτῆς, εἶνε στερεῶς καὶ καλῶς κατασκευασμένα, οἱ ὁδοὶ τῆς εὐρεῖαι καὶ μετ' ἐπιμελείας ρυμοτομηθεῖσαι, καὶ ἡ θέσις ἀρίστη.

Ἐχει, ὡς καὶ ἡ Ποσειδωνία, τὴν ἐκκλησίαν τῆς, τὰς μικρὰς πλατείας τῆς, τὰ ἐστιατόριά τῆς, τὰ καφενεῖα τῆς, τὰ καπηλεῖα τῆς, ὧν ἐν διεύθυνεται ὑπὸ γαλλίδος τινός, μετὰ τὰ σφαιριστήριά των, καὶ τὰς ἐπὶ τῶν τοίχων γυμνάς εἰκόνας των, καὶ τὴν πελατεῖαν των τὴν ἰδιόρρυθμον.

Ἐν αὐτῇ ὑπάρχουν οἱ σταθμοὶ τῶν ἀτμαμαζῶν, αἵτινες εὐρίσκονται ἐν ἀργίᾳ. Ἡδὴ δὲ γίνεται σκέψις αἰ σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ νὰ ἐπεκταθῶσι καὶ πέραν αὐτῆς, μέχρις ἀποστάσεως τινος, ἕως τῆς θαλάσσης, ὅπως καταστῆ δυνατὴ ἡ μεταφορὰ τῶν ἐξαγομένων χωμάτων ἕως ἐκεῖ, ἵνα ἐκρίπτωνται εἰς τὰ κύματα, διότι ἡ συσσώρευσις αὐτῶν ἐπὶ πλέον ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ Ἰσθμοῦ δὲν εἶνε δυνατή.

Ἐν Ἰσθμίᾳ ἐπίσης εἶνε ἰδρυμένον καὶ καλῶς κατηρτισμένον νοσοκομεῖον. Ἐκεῖ δὲ ὁμοίως εὐρηναὶ καὶ τὰ διάφορα γραφεῖα, τὰ τῆς διεύθυνσεως, τὰ τῶν μηχανικῶν, τὸ ταμεῖον, κλπ. Παρ' αὐτὰ δὲ κομφοτάτη, περιβαλλομένη ὑπὸ κήπου, ὑψηλὴ καὶ ἐν λαμπρᾷ πρὸς τὴν θάλασσαν ἀπόψει ἐγείρεται ἡ ἐξοχικὴ οἰκία, ἡ villa τοῦ στρατηγοῦ Τύρρ, ὃν θὰ ἠδύναντο τις νὰ συναντήσῃ ἐξωθεν αὐτῆς ἢ ἐν τῷ περιβόλῳ τῆς διεύθυνσεως περιφερόμενον, μετὰ τὸ μακρόν του ἀνάστημα καὶ τοὺς μακροτέρους μύστακας καὶ τὴν στρατιωτικὴν φυσιογνωμίαν καὶ τὸ ἀγαθὸν καὶ ἀπείριστον ὕψος του.

* *

Δὲν εἶχον ὁμοῦ πάντοτε οἱ συνοικισμοὶ οὗτοι τὴν ἡρεμον καὶ εἰρηνικὴν ὄψιν, ἣν ἔχουσι σήμερον. Ὅσοι ἀνέγνωσαν διηγήσεις ἢ μυθιστορίας περὶ τῶν πρώτων ἀποίκων τῆς Καλλιφορνίας μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ ἐν αὐτῇ Πακτωλοῦ, περὶ τῶν πρώτων ἀγρίων ἐξερευνητῶν τοῦ Ἐλδωράδου, περὶ τῶν τολμηρῶν τυχοδιωκτῶν καὶ τῶν ἐξημμένων χρυσοθηρῶν, οὗς ἔσυρεν ἀπὸ τῶν τεσσάρων περάτων ἐκεῖ τοῦ πλοῦτου ἢ δίψα καὶ τοῦ κινδύνου ἢ περιφρόνησις, θὰ ἠδύναντο νὰ ἴδωσι τὴν πρόχειρον μικρογραφίαν ἐν τοῖς ἐργατικοῖς πληθυσμοῖς τῶν δύο κωμῶν. Ποικίλος καὶ πολύμορφος συρφετός, ἐπιδραμῶν εἰς τὴν πρόσκλησιν παροχῆς ἐργασίας πανταχόθεν, ἠθῶν ἀνεμμένων, ἰδεῶν περὶ ἰδιοκτησίας καὶ ζωῆς λίαν ἐλευθερίων, ὀρέξεων ἀχαλινώτων, πειναλέοι ἐρχόμενοι νὰ εὐρωσιν ὅπως-ὅπως τεμάχιον ἄρτου, ἀλήται φεύγοντες ἴσως τὴν δικαιοσύνην τῆς πατρίδος των, ὀκνηροὶ ἐλπίζοντες νὰ εὐρωσιν ἀφορμὴν νὰ κερδίσωσι τι διὰ παντός ἄλλου τρόπου ἢ ἐργαζόμενοι, εἶχον ἐκθρασθῆ φύρδην μίγδην ἐπὶ τῆς κορινθιακῆς ἀκτῆς. Ἀστυνομία δὲν ὑπῆρχεν, ἡ δὲ σταθμεύουσα ἐν τῷ τόπῳ χωροφυλακὴ μᾶλλον εἰς τὴν ἐπαύξεισιν τῆς συγχύσεως συνετέλει ἢ εἰς τὴν τήρησιν τῆς τάξεως. Ἐριδες ἐπομένως, φιλονεικίαι, συμπλοκαί, πυγμαχίαι, τραυματισμοὶ ἐλάμβανον χώραν καθ' ἡμέραν. Ἐν τοῖς ἀρτισυστάτοις καὶ οὕτως εἰπεῖν νομαδικοῖς συνοικισμοῖς ἀληθῆ δράμακα ἐτελοῦντο. Αἱ κλοπαὶ καὶ αἰ ληστεῖαι ἦσαν τὰ ἀπλούστερα τῶν συμβάντων. Συνηθέστατα δὲ εὐρίσκονται πτώματα δολοφονημένων, τῶν ὁποίων ἄγνωστοι ἀπέμενον καὶ ἀδύνατον ἔτι ν' ἀνακαλυφθῶσιν οἱ φονεῖς. Ἐν ἐνὶ τῶν καφενεῶν νύκτα τινὰ εἰς τῶν ἐργατῶν παρενοχλούμενος ὑπὸ τινος χωροφυλάκος, μεθ' οὗ εἶχε προηγουμένως ἀφορμὰς, ἤρπασε παρατυχοῦσαν σκαπάνην καὶ διέσχισε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω, μέχρι τοῦ λαμποῦ, ὃ δὲ καφφεπώλης ἐδείκνυεν ἡμῖν, κομίζων ἄμα τὸν δίσκον του, κηλιδάστινας ζοφεράς, διακρινόμενας ἀκόμη ἐπὶ τοῦ ἀθλίου πατώματος, ἐναπομένοντα λείψανα, τελευταίαν ἀνάμνησιν τῆς τρομερᾶς σκηνῆς, ἧς ἔγεινε θέατρον τὸ κατάστημά του...

Εὐτυχῶς ὁμοῦ τότε ἡ ἀγρία κατάστασις παρήλθεν. Ἀστυνομία καλῶς ὀργανισμένη τηρεῖ καθ' ὅλον τὸν Ἰσθμὸν τὴν τάξιν, σπάνια δὲ εἶνε πλέον καὶ τὰ ἐλαφρὰ πλημμελήματα.

* *

Τὴν χρησιμότητα τῆς διώρυγος καὶ τὴν σπουδαίαν ἐπίδρασιν, ἣν μέλλει νὰ ἔχῃ ἐπὶ τῆς ἀναπτύξεως τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ καθόλου εὐρωπαϊκοῦ ἐμπορίου, περιττὸς κόπος βεβαίως θὰ ἦτο νὰ ζητήσῃ τις ὅπως καταδείξῃ.

Ἐκτὸς τῶν ἀρχαίων, ὧν αἱ ἐπανελημμέναί πρὸς κατασκευὴν αὐτῆς ἀπόπειραι ἀποδεικνύουσι τὴν σημασίαν ἣν ἀπέδιδον εἰς αὐτήν, ἡ τελειώσις τῆς πολλάκις ὑπεδείχθη καὶ ἀνεκρηύχθη ὡς μέγιστον εὐρωπαϊκὸν ὄφελος καὶ ἀξιωματικὸν βῆμα πρὸς τὴν πρόοδον καὶ τὸν πολιτισμὸν.

Διὰν ἐνδιαφέρουσαν περὶ τούτου νομίζομεν καὶ περιέργον πρὸς παράθεσιν τὴν γνώμην τοῦ ἀρχιδουκὸς τῆς Αὐστρίας Louis-Salvator, ὅστις ἐπισκεφθεὶς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον κατὰ τὸ 1876 ἐδημοσίευσεν ἀξιόλογον σύγγραμμα φέρον ἐπιγραφὴν «Promenade dans le golfe de Corinthe».

Ὁ αὐστριακὸς ἀρχιδουξ θεωρεῖ τὴν διάτρησιν ὡς μέλλουσαν μεγάλως νὰ ὠφελήσῃ ἀπ' ἐνὸς μὲν τὴν Ἑλλάδα, ὁμοίως δὲ καὶ πάσας τὰς δυτικὰς ἐπικρατείας. Ἡ παγκόσμιος ναυτιλία, λέγει, θὰ κερδίσῃ σπουδαίως ὄχι μόνον ἐκ τῆς συντομείσεως τῆς μεταξύ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως ἀποστάσεως, ἀλλ' ὡσαύτως ἐξαιρέτως καὶ ἐκ τῆς ἀποφυγῆς πλέον τοῦ κινδυνώδους καὶ δυσκόλου ταξιδίου τῆς διαβάσεως, καὶ κατ' αὐτὴν τὴν χειμερινὴν τοῦ ἔτους ὥραν, τῶν τρικυμιῶν ἀκτῶν τῆς μεσημβρινῆς Πελοποννήσου.

Κυρίως ὅμως ἡ συντόμεισις τῆς ἀποστάσεως τῆς Ἀνατολῆς ἀπὸ τῆς Δύσεως εἶνε ἀξία παντὸς λόγου.

Ἡ ἐκ τῶν λιμένων τοῦ Ἀρχιπελάγους καὶ τῆς Μαύρης Θαλάσσης πρὸς τὴν Ἀδριατικὴν καὶ τὴν δυτικὴν Μεσόγειον ὁδὸς θέλει συντομευθῆ δια μὲν τὴν πρώτην κατὰ 345 χιλιομέτρα, διὰ δὲ τὴν δευτέραν κατὰ 180 χιλιομέτρα.

Τὴν διαφορὰν δὲ ταύτην τὴν ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν χωρῶν τῆς Ἀδριατικῆς, λαμβάνουσα ὑπ' ὄψιν ἡ Ἑταιρία ὤρισεν—ἀπὸ τοῦδε—διὰ μὲν τὰ πλοῖα τὰ προερχόμενα ἢ κατευθυνόμενα εἰς τὴν Ἀδριατικὴν διαπύρρα φράγγον ἐν κατὰ τὸν νον, πεντήκοντα δὲ λεπτά διὰ τὰ ἐκ τῶν λιμένων τῆς δυσμικῆς Μεσογείου ἀναχωροῦντα ἢ ἐκεῖ μεταβαίνοντα καὶ περῶντα τὴν διώρυγα. Ἄλλ' οἱ ἐπιβάται, ὅπόθεν καὶ ἂν προέρχωνται, θέλουσι πληρώσῃ φράγγον ἐν ἀδιακρίτως κατ' ἄτομον.

Ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ μέχρι τοῦδε διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς μεσημβρινῆς Πελοποννήσου διεξαγομένου μεταξύ τῶν λιμένων τῆς Ἀνατολῆς, τῆς Ρωσίας καὶ τῆς Δύσεως ἐμπορίου, μὴ λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς πιθανῆς οὕτως αὐξήσεως τῆς συναλλαγῆς ὡς ἐκ τῆς εὐκολωτέρας συγκοινωνίας, κατεστρώθησαν ἱκανοὶ ὑπολογισμοί, σκοπὸν ἔχοντες τὸν ὄρισμόν τῶν πιθανῶν εἰσπράξεων τῆς Ἑταιρίας, ὅταν ἡ διώρυξ τεθῇ εἰς ἐνεργεσίαν.

Αὗται δὲ θ' ἀνέλθωσι, κατὰ τοὺς πιθανωτέ-

ρους ὑπολογισμοὺς, εἰς 5,900,000 φράγγων ἐτησίως.

Τὸ ἀπὸ τοῦ ἐνὸς ἄκρου μέχρι τοῦ ἄλλου τῆς διώρυγος διάστημα τὰ ἀτμόπλοια θὰ διανύωσιν ἐντὸς τριῶν τετάρτων τῆς ὥρας. Τὰ ἱστιοφόρα θὰ σύρωνται καὶ θὰ διαπεριουῶνται δι' αὐτῆς ὑπὸ ρυμουλκῶν. Τὸ δὲ ἠλεκτρικὸν φῶς θέλει εὐκολύνῃ τὴν καὶ ἐν καιρῷ νυκτὸς διάβασιν τοῦ πορθμίδιου, καταλαμπομένου ὑπὸ ὑπερμεγέθων ἠλεκτρικῶν φάρων.

Τὴν δὲ ἡμέραν, καθ' ἣν αἱ δύο ἀδελφαὶ θάλασσαί θὰ χυθῶσιν εἰς τὰς ἀγκάλας ἀλλήλων, καθ' ἣν εἰς τὸν βυθὸν τῆς διώρυγος τὸ ὕδωρ τοῦ Σαρωνικοῦ θὰ συναναμιγῆ πρὸς τὸ ὕδωρ τοῦ Κορινθιακοῦ, καθ' ἣν οἱ ἐπιβάται τοῦ σιδηροδρόμου θὰ χαιρετήσωσιν ἀπὸ τοῦ ὕψους τῆς μετώρου γεφύρας τοὺς ἐπιβάτας τοῦ διαβαίνοντος κάτωθεν αὐτῆς πρώτου ἀτμοπλοίου, τότε θὰ δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι πράγματι εἰσῆλθε καὶ ἡ Ἑλλάς εἰς τὴν χορείαν τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν. Τότε θὰ καταδειχθῇ ἔτι μᾶλλον ἡ θαυμασία γεωγραφικὴ αὐτῆς θέσις, ὡς ἐγγυτέρου σταθμοῦ συγκοινωνίας μεταξύ δύο ἡπείρων, ἣν δὲν ἐγνωμεν νὰ ἐκμεταλλευθῶμεν πρὸ πολλοῦ ἤδη. Θὰ ἀποροῦμεν καὶ ἡμεῖς οἱ ἴδιοι πῶς ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον ἡ ναυτιλία καὶ τὸ ἐμπόριον ὑφίσταντο οὕτω προφανῆ φραγμὸν καὶ τόσον εὐχολον νὰ ἀρθῇ ἐμπόδιον εἰς τὸν δρόμον των. Ὁ ἀφροσπεφῆς γέρον, ὁ σκυθρωπὸς Μαλέας, θὰ μὲν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μόνος παλαίων πρὸς τ' ἀγρία του κύματα καὶ δὲν θὰ εἶνε πλέον τόσα πολλά τὰ ὑποχρεωμένα ν' ἀντικρίζωσι τὴν μελανὴν κορυφὴν του καὶ νὰ προσπαθοῦν νὰ διαφύγουν τῶν ρευμάτων του τὴν παρασύρουσαν δίνην πλοῖα. Νεὰ ζῶη θὰ χυθῇ εἰς τὸν τόπον. Ὁ Πειραιεὺς θ' ἀναπτυχθῇ ἔτι μᾶλλον. Ἀντίζηλοι ἀλλ' ὁμαίμονες πόλεις θὰ ἀναθάλωσιν ἑκατέρωθεν οἱ πενιχροὶ καὶ ἐργατικοὶ ἀπλῶς τότε συνοικισμοὶ τῆς Ἰσθμίας καὶ τῆς Ποσειδωνίας. Καὶ ἡ διώρυξ, ἡ εὐεργετικὴ διώρυξ, ἡ καλὴ διώρυξ, θὰ κυλῆ τὰ ἡσυχα ὕδατά της, ἀνοικτὴ ὁδὸς εὐμερίας, διαυγῆς δρόμος πλούτου, γαλανὴ κέλευθος εἰρήνης...

Μόνη δὲ, ἡ ὅποια θὰ ἔχη πιθανῶς δικαίον νὰ παραπονῆται κατὰ τῆς εὐοίωνου μεταβολῆς, θὰ εἶνε ἡ μικρὰ πόλις τῆς Νέας Κορίνθου, ἣτις προδήλως θὰ ζημιωθῇ μεγάλως ἐξ αὐτῆς, παραγκωνιζομένη ἐντελῶς ὑπὸ τῶν δύο νεαρῶν διαδόχων της.

Ὁ πολιτισμὸς θὰ εἶνε ὁ νέος αὐτῆς Μόμμιοις καὶ τὸ ἀρχαῖον ρητὸν θὰ ἐφαρμοσθῇ, δι' ὅλων ὅμως ἀντιθέτους λόγους, πληρέστατα καὶ πάλιν, διότι πολὺ ὀλίγοι βεβαίως θὰ ἐξακολουθοῦν πλέοντες εἰς αὐτήν.

ΜΙΧΑΗΛ ΜΗΤΣΑΚΗΣ.

Ο ΕΜΠΡΗΣΤΗΣ

(Μυθιστορία Ἡλ. Βερτέ.—Μετάφρασις Α. Β.)

[Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.]

III'

Ἡ παγίς.

Ἡ οἰκογένεια Γριβὲ διέμενε, ὡς εἴπομεν, ἑκατοντάδας τινὰς βημάτων μακρὰν τῆς πόλεως, ἐγγὺς τῆς ὁδοῦ, ἐφ' ἧς εἰργάζετο ὁ ὕδοστάτης. Τὸ οἶκημα, καλούμενον Μύλος Βαλάρ, ἦτο ἀληθῶς παλαιὸς μύλος ἢ μᾶλλον δοκίμιον μύλου, οὐδέποτε παραγαγὸν μεγάλην ἀλεύρου ποσότητα. Εἶχε τις φαντασθῆ πρὸ εἴκοσι περίπου ἑτῶν νὰ χρησιμοποίησιν μικρὸν βυάκιον, καταβαίνον ἀπὸ τῶν πέριξ βουνῶν, καὶ κατεσκεύασε τὸν μύλον τοῦτον. Ἀλλὰ τοῦ βρέματος ἡ ἰσχύτης δὲν ἠδύνατο δυστυχῶς νὰ θρέψῃ μύλον, καὶ ἐπὶ ὀκτῶ μῆνας τοῦ ἔτους οὐδὲ μίαν κἂν ὥραν τῆς ἡμέρας κατώρθου νὰ στρέφῃ τὰς πέτρας του. Οὕτως ὑμυλωθρὸς κατεστράφη, καὶ τὸ οἰκοδόμημα ἐχρησίμευεν ἔκτοτε ὡς οἶκημα ἀπλοῦν κ' ἐξεμισθοῦτο εἰς γεωργούς. Παρέμενε μὲν ἔτι κατὰ τόπον ὁ μέγας ξύλινος τροχός, ἀλλ' αἱ πτέρυγές του ἐφαίνοντο κατεσκληκυῖαι, συντετριμμέναι καὶ παντελῶς ἄχρηστοι. Ὁ ὑδροφράκτης ἦτο ἀνοικτὸς πανταχόθεν, καὶ τὸ ὕδωρ ἀπετέλει κάτω εἶδος τι τέλματος, ὅπου ἀφθόνως ἐβλάστανον ἀρωματικὰ φυτά. Ὁραϊαὶ τινες αἰγίριοι, κατάσπαρτοι πέριξ, καὶ ὀλίγοι ἰτέκι, ἐνδεικνύουσαι τὸν ἐλικοειδῆ βυθὸν τοῦ βυακίου, περῆγον εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο γραφικὴν καὶ δροσώδη θέαν, ὅποια ἠδύνατο νὰ γοητεῖται τοπειογράφον.

Τοιοῦτο ἦτο τὸ κτῆμα, ὅπερ αἱ κυρία Δυχαμὲλ εἶχον ἀγοράσει εἰς ὄνομα τῆς οἰκογενείας Γριβὲ, καὶ οὐτινος ἡ Ἀδριανὴ μετὰ τοσαύτης χαρᾶς ἔφερε μόνη τοὺς τίτλους εἰς τὴν Πετροῦλαν. Ἄλλως δὲ τὴν ἀξίαν αὐτοῦ δὲν ἀπετέλει μόνον ἡ γραφικότης του· κῆπος μικρὸς παρακείμενος εἰς τὸ οἶκημα, ὠραῖος λιμῶν περαιτέρω, καὶ ἄμπελος ἀναρριχωμένη εἰς τὸν λόφον καθίστων αὐτό, ὡς ἀξίαν, σπουδαιότερον πρὸς τοὺς θετικωτέρους τῶν ἀνθρώπων.

Κατὰ τὴν ὥραν λοιπόν, ἣν εἶχεν ὄρισει διὰ τῆς ἐπιστολῆς της, ἡ Ἀδριανὴ κατέλιπε τὴν οἶκίαν τοῦ συμβολαιογράφου, ἵνα μεταβῇ εἰς τὸν Μύλον Βαλάρ. Εἶχεν ἐνδυθῆ ἀπλῶς ἀλλὰ κομψότατα. Στεγομένη διὰ ροδόχρου ἀλεξήλιου καὶ φέρουσα ὑπὸ μάλης ἐλαφρὰν κυτίδα, περιέχουσαν τὰ πολυτίμα ἔγγραφα, ἔβαινε θαρρύντως, εὐδαίμων ἐκ τῆς εὐδαιμονίας, ἣν ἐμελλε νὰ δωρήσῃ. Ἡ μήτηρ της εἶχε παραγγείλει νὰ τὴν συνοδεύσῃ ἡ θαλαμηπόλος Κατερίνα, ἀλλὰ

μετὰ τὸ ἡμισυ τῆς ὁδοῦ ἡ Ἀδριανὴ ἐσκέφθη νὰ τὴν στείλῃ ὀπίσω. Ὁ καιρὸς ἦτο λαμπρὸς, καὶ οἱ ἑκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ ἀμπελώνες καὶ λαχανόκηποι ἐβρίθον κόσμου. Ἡ δεσποινὴς Δυχαμὲλ ἔστη καὶ εἶπεν εὐθύμως:

— Περὶ τὸν, Κατερίνα, νὰ ἔλθῃς μακρύτερα. Ὁ μύλος ἀπέχει μόλις δύο βήματα. Πήγαινε ὀπίσω, διότι ἡ μητέρα δὲν εἶνε τόσον καλὰ καὶ ἴσως σὲ χρειασθῇ.

Ἡ Κατερίνα, ἣτις δὲν ἦτο πλέον νέα, δὲν ἐφαίνετο δυσχερομένη νὰ διακόψῃ τὸν περιπατὸν της. Οὐχ ἦττον εἶπε δισταζούσα:

— Θὰ μὲ μαλώσῃ ἡ κυρία, ἂν σὰς συνέβαινε τίποτε.

— Τί νὰ μοῦ συμβῇ; Θὰ μὲ συνοδεύσῃ ὕστερα ἡ Πετροῦλα. Πήγαινε λοιπόν· ἂν ἡ μητέρα μου σὲ μαλώσῃ, τῆς λέγεις ὅτι ἐγὼ σ' ἔστειλα χωρὶς νὰ θέλῃς.

Καὶ μὴ ἀναμένουσα ἀπάντησιν ἡ Ἀδριανὴ ἀπεμακρύνθη τοσοῦτον ταχέως, ὥστε ἡ Κατερίνα μόλις θὰ ἠδύνατο νὰ τὴν παρακολουθήσῃ. Ἐδίστασεν ἐν τούτοις ἔτι ἡ ἀγαθὴ γυνή, ἀλλὰ βλέπουσα τέλος πόσον ἀτάραχος ἦτο ἡ νέα της κυρία, ἀπεφάσισε νὰ ἐπιστρέψῃ.

Μετὰ τινὰ βήματα, ἡ Ἀδριανὴ εἰσεχώρησεν εἰς στενὴν καὶ χλοερὰν κοιλάδα, ἣς ἐν μέσῳ ἔκειτο ὁ μύλος. Καθ' ὅσον δὲ προσήγγιζεν, ἡ καρδία της ἐπαλλεν ἰσχυρότερον, καὶ προσεδόκα νὰ ἴδῃ προστρέχουσαν τὴν Πετροῦλαν, ἣτις κατεσκόπει βεβαίως τὴν ἔλευσιν της. Ἄλλ' οὐδεὶς ἦλθεν εἰς προὔπαντήσιν της, κ' ἐρημία πλήρης ἐφαίνετο κρατοῦσα ἐν τῷ οἴκῳ καὶ τοῖς πέριξ.

Ἡ φαινομένη ὅμως αὕτη ἐρημία δὲν ἠδύνατο νὰ τῇ ἐμπνεύσῃ τρόμον, διότι, χάρις εἰς τὴν προαγγελίαν τῆς ἀφίξεώς της, ἦτο βεβαία ὅτι τὴν ἀνέμενον, κ' ἐξηκολούθησε βαδίζουσα πρὸς τὸ οἶκημα.

Ὅτε ἔφθασε πρὸ τῆς θύρας, ἣτις ἦτο κλειστή, ἤρχισέ πως ἀμνησνοῦσα. Οὐδὲν ἐντὸς τοῦ οἴκου ἐκινεῖτο, οὐδ' ἠκούετο ἐκτὸς αὐτοῦ ἄλλο, ἢ ὁ φλοῖσθος τοῦ ρύακος, καταλειβομένου ἐν μονοτόνῳ ψιθυρισμῷ εἰς τὴν κοιλάδα, ὅπου ἠφάνιζετο μεταξύ τῶν ὑψηλῶν χόρτων.

Ἡ Ἀδριανὴ μετὰ στιγμιαίαν προσδοκίαν ἔκρουσεν εἰς τὴν θύραν, φωνή τις δὲ προσεκάλεσεν αὐτὴν ἐνδοθεν νὰ εἰσέλθῃ. Καίτοι πειραχθεῖσα, ὅτι τοσοῦτον ὀλιγόρως τὴν ὑπεδέχοντο, ἤγειρε τὸν μάνδαλον καὶ εἰσῆλθεν εἰς ἰσόγειον δωμάτιον, ὅπου συνήθως διέμενε ἡ οἰκογένεια. Ἦτο δ' αὐτὸ καθαριώτατον καίτοι πενιχρῶς ηὔτρεπισμένον, ἀλλὰ σκοτεινιώτατον, διότι ἐν μόνον μικρὸν παράθυρον τὸ ἐφώτιζεν. Εἶδεν ὁμοῦς ἀμέσως ἡ νεάνις, ὅτι οὐδεὶς ὑπῆρχεν ἐν αὐτῷ ἀπὸ παρακειμένου δὲ δωματίου, οὐτινος ἔμενε ἡμιάνοικτος ἡ θύρα, ἠκούετο κρότος, κ' ἐκεῖ-

θεν προδήλως είχεν άκουσθή και ή φωνή.

Η Άδριανή κατηυθύνθη εκεί άδημονούσα.

— Πετρούλα, έφώνησε, πού είσαι λοιπόν; Όσον άγρια και άν ήσαι, ήλιπιζα να με υποδεχθής άλλίως.

Ούδεμία έδόθη άπάντησις, έπειδή δέ και τó δωμάτιον εκείνο ήτο σχεδόν έπίσης σκοτεινόν ώς τó πρώτον, ένόμισε και πάλιν ότι ουδείς ήτο εκεί. Άλλά κρότος ίσχυρός, έν ήκουσεν αίφνης όπισθεν της, έξήγαγεν αύτήν ταχέως της άπάτης. Η θύρα, ήν είχε διαβή έκλείσθη παταγωδώς και τó κλειδίον έστράφη τρίζον έντός του κλειθρου.

Η Άδριανή έπεστράφη περίτρομος. Άνθρωπος τις ίστατο μεταξύ αύτης και της θύρας, και τόν άνεγνώρισεν: ήτο ό Έκτωρ Λοβεδύ.

— Καλώς ώρισες, ώραία μου έξαδέλφη! είπεν αύτός θριαμβικώς.

Η Άδριανή ήσθάνθη πολύν φόβον τó κατ' άρχάς, διότι ή εκεί παρουσία του Έκτορος, και ύπό ττοιούτας περιστάσεις, έμαρτύρει άπεγνωσμένην τινά πρόθεσίν του. Άλλά γνωρίζομεν πόσον γενναία και άνδρική είχεν από τινος έκδηλωθή ή ψυχή της νεαρής άγρότιδος, ή δέ προσδοκία της πάλης άνερίπισεν έτι μάλλον τó θάρρος της. Καταβαλούσα ταχέως τήν πτόησιν αύτης, ήτένισεν έπί τόν Λοβεδύ εύσταθής και πλήρες άγανακτήσεως βλέμμα.

Ο Έκτωρ ήτο κομψότατα, ώς συνήθως, ένδεδυμένος, αλλά κάτωχρος, ή δέ φαιδρά και σκωπτική του άλλως μορφή εξέφραζε μίσος και άπειλήν.

Η Άδριανή είπε προς αύτόν μετά θάρρους βεβιασμένου πως ίσως:

— Τί θέλετε έδω, κύριε Έκτωρ Λοβεδύ; Δέν έπερίμενα να εύρω σας εις αύτήν τήν οικίαν, όπου βεβαίως δέν είσθε άγαπητός. Ποίος σας εισηγάγεν έδω; Τί θέλετε; Μήπως μ' έσύρατε εις παγίδα;

— Δέν σας έσυρα έγώ... μόνη σας έπέσατε.

— Έγώ έπερίμενα, σας τó λέγω και πάλιν, να εύρω έδω τήν Πετρούλαν Γριβέ, ή τόν πατέρα της, ή άλλον κανένα της οικογενείας της, διότι έχω να τούς δώσω έγγραφα σπουδαία.. αλλά βεβαίως ή Πετρούλα είν' έδω πλησίον και δέν θ' άργήση να έπιστρέψη, διότι της έγγραφα χθές να με περιμένη.

— Η Πετρούλα είνε εις τήν έργασίαν με όλους τούς ιδικούς της, και δέν θά έπιστρέψη παρά τó βράδυ τó γράμμα σας δέν τó έλαβε, και ιδού ή άπόδειξις.

Ο Έκτωρ έξήγαγε τού θυλακίου του χαρτίον συντεθλασμένον, όπερ ή Άδριανή άνεγνώρισεν άμέσως ότι ήτο ή προς τήν Πετρούλαν έπιστολή της.

— Αυτή είνε άτιμία! έφώνησε. Πώς έπεσε

εις τας χείρας σας αύτό τó γράμμα: Τó ήγόρασατε;.. ή μήπως τó έκλεψατε;

— Ούτε τó ήγόρασα, ούτε τó έκλεψα: ή τύχη μόνον, τύχη εύνοική, τó έφερεν εις χείρας μου. Χθές ό ταχυδρόμος σας, βιαζόμενος να έκτελέση τó χρέος του, έμπιστεύθη τó γράμμα αύτό.. άνοικτόν εις έν πρόσωπον, τó όποιον δταν είδε τήν ύπογραφήν, ένόμισε ότι πιθανόν να με ένδιαφέρη. Μου τó έκοινοποίησε λοιπόν,.. έγώ δέ, βλέπων ότι μου έδίδετο τοιουτοτρόπως ή εύκαιρία τήν όποιαν πρό μικρού έπιδιώκω να σας ιδώ και να σας ήμιλήσω ιδιαιτέρως, έλαβα αύτό τó γράμμα... Άν έπραξα έγκλημα, Άδριανή, άποδόσατέ το εις τó πάθος τó όποιον με κατατήκει.

— Και τó ύποχρεωτικόν εκείνο πρόσωπον, ύπέλαθε περιφρονητικώς ή Άδριανή, είνε βέβαια όπως ύπέθετα, ή Ίωσηφίνα, ή κόρη του φύλακος. Όλα αύτά είνε άτιμα, σας τó έπαναλαμβάνω, κύριε Λοβεδύ, και οι τελευταίοι δεσμοί στοργής οι όποιοι ύπήρχον μεταξύ μας, διεργήσαν τοιουτοτρόπως. Τώρα αφήτέ με να φύγω, άφου τά πρόσωπα τά όποια ήλθα να εύρω είνε άπόντα... Η μήπως έννοείτε να με κρατήσετε διά της βίας;

— Δέν θ' άναχωρήσετε, Άδριανή, πριν με άκούσετε, άπήνητησε βιαίως ό Έκτωρ. Με ήναγκάσατε να προβώ εις τά άκρα, και δέν ήμην έλεύθερος να έκλέξω τά άβρότερα μέσα, διά να κατορθώσω να σας είπώ έλευθέρως, τι πρέπει να μάθετε.

Η δεσποινίς Δυχαμέλ δέν ήδυνήθη πλέον να κρύψη τόν τρόπον της. Η θύρα ήτο κλειδωμένη, και ό Λοβεδύ ίστατο έπιμόνως πρό αύτης. Υπέλαθε λοιπόν, σχεδόν ίκετευτικώς:

— Έλάτε τώρα, έξαδέλφε, αφήσατε αύτό τó τραγικόν ύφος, και ως ήμιλήσωμεν ως καλοί συγγενείς... Τί έχετε να μου είπήτε, τó όποιον δέν ήμπορούσατε να είπήτε έλευθέρως εις τήν οικίαν μας, ένώπιον της μητρός μου και τών φίλων μου;

— Και λησμονείτε λοιπόν, πώς άποδέχασθε πρό τινος χρόνου τά παράπονα και τας παρακλήσεις μου; Η μήτηρ σας και σεις προέβητε εις ρήξιν μαζί μας, και δέν ετηρήσατε ουδ' αύτούς καν τούς τύπους της άπλής άβροφροσύνης.. και τούτο βεβαίως, Άδριανή, διότι πρό μακρού έγνωρίζατε τήν οικονομικήν καταστροφήν, ή όποία μας ήπειλει και είνε πλέον και γνωστή εις όλον τόν κόσμον.

— Δέν είν' αύτό, Έκτωρ,.. δέν είν' αύτό, σε βεβαιώνω! έφώνησε ή δεσποινίς Δυχαμέλ. Δέν σε κατηγορούμεν ήμεις διά τά σφάλματα του πατρός σου, και κατελυτήθημεν διά τήν άπώλειαν της περιουσίας σας. Δι' αύτό σας προτεινομεν να κάμωμεν, ό,τι δυνατόν, διά να

σώσωμεν έν μέρος... Δι' αύτό άπεφασίσαμεν να έξαγοράσωμεν τó Βλινύ, και ό συμβολαιογράφος Περρέν καταγίνεται να συνάξη τά χρήματα...

— Τί με μέλει δι' αύτά τά έλεεινά χρηματικά συμφέροντα; διέκοψεν βρμητικώς ό Έκτωρ. Άν έπεθύμουν να είμαι πλούσιος, τó ήθελον διότι ό πλούτος θά μ' έφερε πλησιέστερα εις σε, Άδριανή, εις σε τήν όποιαν άγαπώ, τήν όποιαν προώριζαν εις έμέ αι οικογένειάι μας, σε, χωρίς τήν όποιαν, τó ήξέυρεις, δέν ήμπορώ να ζήσω.

Οι λόγοι ούτοι έλέχθησαν μετά πάθους και δακρύων. Ο Λοβεδύ ήθελήσε να δράξη τήν χείρα της Άδριανής, άλλ' εκείνη άπεστράφη βιαίως κ' έφυγε προς τó παράθυρον.

— Δέν δύναμαι να σας έπιτρέψω τήν γλώσσαν αύτήν, έφώνησε. Σας νομίζω τίμιον άνθρωπον, και δέν πιστεύω να καταχραστήτε θεσιν.. Σας έδήλωσα και άλλοτε ότι γάμος μεταξύ ήμων είνε άδύνατος.

— Διατί, Άδριανή;

— Γνωρίζετε τούς λόγους.. Διαφορά έξεων και διαθέσεων... ή συγγενεία μας... τó άσυμβίβαστον του χαρακτήρός μας.. Όπως δήποτε, κύριε, τί σημαίνουν οι λόγοι; ή θέλησίς μου είνε σεβαστή, με φαίνεται;

— Μη τυχόν, δεσποινίς, υπέλαθεν ό Έκτωρ, σκόπτων μοχθηρώς, αισθάνεσθε προς άνθρωπον τινά ταπεινόν αισθήματα άνάξιά σας, διά τά όποια έντρέπεσθε; Σεις ή Άδριανή Δυχαμέλ, ή ώραιότερα, ή τελειότερα, ή πλουσιότερα τών δεσποινίδων του τόπου, έταπεινώσατε τά βλέμματά σας μέχρι ποταπού τεχνίτου, κοινού τούς τρόπους και τά ήθη, του όποιου ή άγροικία θά σας έπροξένη αιώνιον έξευτελισμόν και λύπην;

— Σιωπή! Δέν σας έδωκα τó δικαίωμα να μου ήμιλήτε τοιουτοτρόπως. Τό δέ πρόσωπον, περί του όποιου πρόκειται, ήμπορεί, σας βεβαιώνω, μ' όλην αύτου τήν ταπεινότητα, να σας διδάξη εύγένειαν και γενναϊότητα.

— Δέν τó άρνείσθε λοιπόν, έφώνησε βιαίως ό Λοβεδύ, και τολμάτε μάλιστα να μου τόν επαινήτε! Ω! άληθεύουν οι φόβοι μου, και άποδεικνύονται βάσιμοι όλαι μου αι ύποψίαι.. Άλλά μήπως νομίζετε, ότι θά ύποταχθώ σιωπηλώς εις τά γελοία σχέδια, τά άίσχη και τας άδικίας αΐτινες έτοιμάζονται, και θά απέλθω μακράν να ζήσω άσημον βίον μαζί με κατεστραμμένον και ήττησασμένον πατέρα; Νομίζετε, ότι θ' αφήσω τήν συγγενή μου, τήν μνηστήν μου, να γείνη λεία μηδαμινού ανθρώπου, τεχνίτου φαντασμένου, όστις ζητεί να ώφεληθ ή από παροδικήν ύπερ αύτου προκατάληψιν... Ποτέ, ποτέ! μα τόν διάβολον δέν θά τó άνεχθώ.

Και περιεφέρετο έν τῷ δωματίῳ φοβερά έξημμένος.

Γνωρίζομεν ήδη, ότι ό Έκτωρ Λοβεδύ ήσθάνετο προς τήν έξαδέλφην του έρωτα ούτε βιαϊον ούτε άποκλειστικόν, άλλ' ή τρωθείσα ύπερηφάνειά του, ή ζηλοτυπία, και παντός είδους βίαία πάθη τόν συνετάρακτον τήν στιγμήν εκείνην. Ως ήθοποιοί τινες, οΐτινες ταυτίζονται έν ταις τραγωδίαις προς τά πρόσωπα, άτινα ύποδύονται, έφαίνετο δυνάμενος να έκλάβη σπουδαίως τó μέρος του. Η ταλαίπωρος Άδριανή, μένουσα παρά τó παράθυρον, έσπαιρεν εκ φόβου κ' έψιθύριζεν:

— Έκτωρ... έλα εις τόν έαυτόν σου... Δέν πρόκειται.. ποίος σου είπε...

Ο Έκτωρ έστη πρό αύτης:

— Άδριανή, υπέλαθεν ίκετευτικώς, μη με καταστρέψης! Από σε έξαρτάται να παύσουν όλαι αι δυστυχίαι, και να μεταβληθούν αι συμφοραί μας εις εύδαιμονίαν. Τό κατ' έμέ, άπόφασιν έχω ν' άποθάνω μάλλον, παρά να σε στερηθώ.. Άδριανή, άγαπητή μου Άδριανή, άγάπησέ με.. άγάπησέ με!

Και ώρμησε να τήν περιπτυχθ ή.

Άλλ' ή νεαρά άγρότις ήτο ίσχυρά και ρωμαλέα, ένῶ ό Έκτωρ, άντίτυπον ικανώς έπιτυχής τών συγχρόνων κομψευτών, ήτο ασθενής και άτονος. Η κόρη τόν άπόθησεν έντόνως και έδραμεν εις τó άλλο άκρον του δωματίου.

— Είσθε άνανδρος, κύριε, άνέκραξε και οι τρόποι σας άποδεικνύουν πόσον δικαίον είχον να φρονώ, ό,τι φρονώ περί ήμων.

Άλλ' εκείνος δέν άπεθαυρήθη, κ' εβάδισε προς αύτήν με σπινθηρίζοντας όφθαλμούς.

— Άδριανή! υπέλαθε, δέν θά ύποφέρω να γείνης έρμαιιον του μισαρού εκείνου Νοέλ.. Θα μου ύποσχεθής.. θα μου όρκισθής..

Και προσεπάθησε πάλιν να δράξη τήν χείρά της, αλλά τσοσούτον ίσχυρως απέκρουσεν αύτόν ή κόρη, ώστε παρ' όλίγον έπιπτεν ύπτιος. Έπανήλθεν εκείνος πελιδνός εκ μανίας και κρατών εις χείρας περίστροφον ή δέ Άδριανή, μ' όλην αύτης τήν γενναϊότητα, δέν κατώρθωσε να καταστείλη φρίκης κραυγήν.

— Θεέ μου, θεέ μου! έφώνησε,.. θέλεις λοιπόν να με δολοφονήσης! Βοήθειαν. βοήθειαν!

Ο Έκτωρ έμειδίασε περιφρονητικώς.

— Κανείς δέν σ' άκούει, άπήνητησε. Άλλά μη τρομάζης, Άδριανή! Δέν θά στρέψω, καθώς σου είπα, έναντίον σου τó όπλον αύτό, αλλά μόνον.. έναντίον μου!

— Έναντίον σας, κύριε; Ω! τότε έλπίζω ότι δέν θά σπεύσετε να προβήτε εις τήν άπελπιστικήν αύτήν άπόφασιν.

— Μη με ύβρίζης.. μη με περιφρονής! Έπειδή μ' έγνώρισες πάντοτε έλαφρόν, μη με νο-

μίξης άνίκανον ν' άποφασίσω και νά πράξω ως άνήρ. Δέν έχω πλέον τίποτε νά χάσω.. ύλαι μου αϊ έλπίδες διελύθησαν.. και αυτό τὸ όνομά μου έκηλιδώθη! Νομίζεις ότι υπό τοιαύτας περιστάσεις έχει γόητρον δι' έμέ ή ζωή; Σου όρκίζομαι λοιπόν, Άδριανή, .. άν δέν μου ύποσχεθής έπισήμως νά γείνης σύζυγός μου, έντός ενός λεπτοῦ θά πέσω νεκρός εις τούς πόδας σου... "Όταν δέ μάθουν ότι εύρέθημεν έδώ μόνοι, ή εύθύνη τής άπεγνωσμένης μου πράξεως θά πέση εις σέ, και δέν θά κατορθώσης εύκολα νά σπογγίσης τὸ αίμα τὸ όποϊον θά βρέξη τὸ πρόσωπόν σου.

"Ήτο δ' άληθώς ο "Εκτωρ έκτός έαυτοῦ, και ήδύνατο νά παρασυρθῆ έκ στιγμιαίας παραζάλης. "Η ταλαίπωρος Άδριανή ήσθάνθη και πάλιν άναγεννωμένους τούς τρόμους της.

— "Εξάδελφέ μου "Εκτωρ, υπέλαβε συνάπτουσα τās χείρας, σ' έξορκίζω, μή παραφέρεις. "Αν αϊ οικονομικαί σας άτυχιαί είνε άφορμή τής άπελπισίας σου, αυτάί θεραπεύονται. "Η καλή μου μητέρα δέν μου άρνείται τίποτε, και θά σέ καταστήσωμεν πάλιν πλούσιον.. "Ως πρὸς τήν άγάπην, τήν όποϊαν αισθάνεσαι, λέγεις, πρὸς έμέ, είμαι βεβαία ότι δέν είνε άκατανίκτης. Λάβε μόνον όλίγην ύπομονήν... ίσως άργότερα...

— Δέν έχω καιρόν νά περιμένω, Άδριανή. Θέλεις νά με κοιμίσης με ύπεκφυγάς.. αλλά άν δέν όρκισθής άμέσως τώρα...

— Δέν ήμπορώ, δέν θέλω,.. δέν μου είνε δυνατόν ν' αναλάβω τήν ύποχρέωσιν τήν όποϊαν μου ζητείς, άπήντησεν έναγωνίως ή Άδριανή. "Εκτωρ, συλλογίσου τόν θεόν, συλλογίσου τόν πατέρα σου, τούς φίλους σου, έμέ αυτήν, ή όποια σέ ίκετεύω!

— "Ας άποθάνω λοιπόν!

Και ο "Εκτωρ ύψωσε τὸ περίστροφον μέχρι τού μετώπου του. "Η δεσποινίς Δυχαμέλ έκινήθη, ίνα σταματήσῃ τήν χεϊρά του.

— Μή κινήσαι, είπεν εκείνος όρμητικώς. Τὸ έλάχιστον κίνημά σου θά έπιταχύνῃ τήν καταστροφήν. "Εχεις άκόμη καιρόν νά σκεφθής. "Η ζωή μου έξαρτάται από σέ. Θά μετρήσω έως εις τὰ τρία. "Εάν μετά τὸ τρία, δέν δώσης τήν ύπόσχεσιν, τήν όποϊαν σου ζητῶ, τετέλεστα. "Αρχίζω... "Εν!

Κ' έφερε πάλιν τὸ περίστροφον εις τὸ μέτωπόν του. "Η Άδριανή εξέβαλεν άλγεινήν οίμωγὴν κ' εκάλυψε διά τῶν χειρῶν της τὸ πρόσωπον.

— Δύο! έξηκολούθησε δραματικώς ο "Εκτωρ. Άδριανή, σου συγχωρῶ τὸν θάνατόν μου.

— "Εκτωρ! "Εκτωρ!, έφώνησεν ή ταλαίπωρος κόρη, εκφρων υπό άλγους και τρόμου. Λυπήσου τὸν έαυτόν σου.

— Τρία! είπε βραδέως ο Λοβεδύ.

"Αλλ' άν πραγματικώς είχε τήν πρόθεσιν νά καταστρέψῃ τὸν βίον, δέν τῷ έδόθη καιρός νά τὸ πράξῃ. "Ενώ έλεγε τήν φοβεράν λέξιν, θύρα τις άγνωστος εις αὐτόν και φέρουσα εις τὸν κήπον ήνοίχθη αϊφνης όπισθεν του. "Ανήρ εύκίνητος και ρωμαλέος ώρμησε πρὸς αὐτόν, έδραξε τὸν βραχίονά του και τοῦ άφήρесе τὸ περίστροφον, όπερ έρριψεν από τοῦ παραθύρου εις τὸ παρακείμενον τέλμα. Συγχρόνως δ' άνεφώνησεν έμπαικτικώς:

— Τί πράγματα είνε αυτά, κύριε; Μὲ ποῖον δικαίωμα θέλετε νά έπιβάλετε τās θελήσεις σας εις τήν δεσποινίδα Δυχαμέλ;

"Ο οὔτω λαλῶν και μοιραίως έπιφανείς άνήρ ήτο ο Νοέλ Λετελιέ.

"Ας εξηγήσωμεν έν όλίγοις, πῶς ο Νοέλ εύρέθη τόσον εύκαιρως εις τὸν Μύλον Βαλαρ.

Τήν πρωϊάν εις τῶν γραφῶν τοῦ Περρέν, άν από μακροῦ έγνώριζεν, είπεν εις αὐτόν ότι ή Άδριανή σκοπὸν είχεν νά φέρῃ αὐτοπροσώπως εις τήν Πετροῦλαν τούς τίτλους τοῦ άγορασθέντος κτήματος. "Ο Νοέλ ήγνώει τὰ κατὰ τήν έπιστολήν, έγνώριζεν όμως παρὰ τοῦ Γριβέ, ότι ή Πετροῦλα θά έλειπεν όλην τήν ήμέραν, και ότι τοιουτοτρόπως ματαία θ' απέβαινε ή πορεία τής δεσποινίδος Δυχαμέλ. Κινουμένος υπό τοῦ άορίστου αισθήματος, ότι δυνατόν ήτο νά κινδυνεύσῃ ή Άδριανή έν τῷ έρήμῳ εκείνῳ μέρει, ιδίως δέ υπό τής έπιθυμίας αὐτοῦ νά ίδῃ τήν νεάνίδα, και ν' ανταλλάξῃ μετ' αὐτῆς ίσως έν βλέμμα ή ένα λόγον, έσπευσε ν' άποβάλλῃ τὰ έργατικά του ένδύματα και νά κατευθυνθῇ πρὸς τὸν μύλον. "Ίδων δέ τήν Κατερίαν έπιστρέφουσαν, και πεισθείς ότι ή Άδριανή ήτο μόνη, έτάχυνε τὸ βήμα.

"Εφθασε δ' έγκαιρως, και είδε τήν Άδριανή' μακρόθεν εισερχομένην εις τοῦ Γριβέ, όθεν και άνέμεινε νά τήν ίδῃ μετ' όλίγον έξερχομένην. "Αλλ' εκείνη δέν εξήρχετο, και ο Νοέλ έπλησίασεν εις τὸν παλαιόν μύλον, ίνα ίδῃ τί συνέβαινε. "Ακούσας τὸν θόρυβον ζωηρᾶς συνομιλίας, προσήγγισεν εις τήν θύραν, έτεινε τὸ οὖς και άνεγνώρισε τήν φωνήν τοῦ "Εκτορος. Πεισθείς τέλος, ότι ή δεσποινίς Δυχαμέλ είχεν ανάγκην βοθηείας, εισήλθεν εις τήν οικίαν διά τής πρὸς τὸν κήπον φερούσης θύρας, κ' έφάνη καθ' ήν στιγμήν οὐδείς προσεδόκα. "Ο "Εκτωρ έμεινε τὸ κατ' αρχάς κατάπληκτος έκ τής ταχείας αὐτῆς παρεμβάσεως. "Η δέ Άδριανή, ήτις ήμιλιπόθυμος και στηριζομένη πρὸς τὸν τοίχον έφαίνετο άναμένουσα τήν όλεθρίαν έκπυρσοκρότησιν, έβαλε κραυγὴν άπελευθερώσεως.

— "Α! κύριε Νοέλ, σεις είσθε; είπεν. "Ο θεός σας στέλλει πάντοτε, δσάκις κινδυνεύω. Και κατέπεσεν άδρανής επί άχυρίνης καθέδρας. "Ο Νοέλ προϋχώρει, όπως εύρεθῇ έγγύς αὐτῆς

και δυνηθῇ έν ανάγκη νά τήν προστατεύσῃ, ότι ο "Εκτωρ παρενέβη φωνῶν:

— "Σ τὸν διάβολον! Τί άναμιγνύεσθε σεις; Ποῖος σας έδωκε τὸ δικαίωμα νά έμβήτε έδώ; Τί θέλετε;

— Νά μου είπῆτε σεις τί θέλετε, κύριε; είπεν άπαθῶς ο Νοέλ. "Εγώ είμαι εις φιλικήν οίκίαν, όπου με δέχονται πάντοτε με άγάπην, σεις όμως...

— "Ήλθα, διότι έτσι ήθελα.. "Αλλά, μή τὸν θεόν, θά έλεγε κανείς, ότι ή Άδριανή έπερίμενε νά σας εύρῃ εις τὸν μύλον.. Τί; έφθάσαμεν και εις τās συνεντεύξεις;

— "Εντροπή, κύριε! άνέκραξεν άγανακτῶν ο Νοέλ. ύβρίζετε τήν δεσποινίδα Δυχαμέλ.

— Και σὺ άναλαμβάνεις τήν υπεράσπισίν της! είπεν ο Λοβεδύ, όρμῶν κατ' αὐτοῦ με ύψωμένον τὸν βραχίονα.

"Η άπειλητικὴ αὐτὴ έπίδειξις παρώξυνε μέχρι παραφορᾶς τήν όργήν τοῦ Νοέλ. Χωρίς τίνος φαινομένου κόπου, ήρπασε τὸν αὐθάδη από τής όσφύας, και τὸν έφερε μετέωρον πρὸς τὸ παράθυρον.

— Μή! σταθῆτε! έφώνησεν ή Άδριανή.

"Αλλ' ο Νοέλ έξημμένος δέν ήκουε. Λικνίσας επί τινα δευτερόλεπτα τὸν πενιχρὸν αὐτοῦ άντίπαλον, τὸν έρριψεν εις τὸ υπό τὸ παράθυρον έκτεινόμενον τέλμα, όπου είχεν ήδη ρίψει τὸ περίστροφον. ήκούσθη δ' άμέσως πάταγος, οίονει παρflάζοντος ύδατος και πηλοῦ.

— Θεέ μου! είπεν ή Άδριανή, τὸν έφρονεύσατε.

— "Όχι, όχι, δεσποινίς; δέν ήθέλησα νά τὸν φονεύσω, αλλά μόνον νά τοῦ δώσω έν μάθημα, διότι έλησμόνησε τὸ πρὸς ύμᾶς όφειλόμενον σέβας. Δέν έχει τίποτε; θ' άναγκασθῇ μόνον νά στείλῃ εις τήν πλῆσιν τὰ ωραία του φορέματα,

— Είσθε βέβαιος; "Ελάτε, νά τρέξωμεν.. ίσως κινδυνεύει.

"Η Άδριανή ήνοιξε τήν θύραν κ' έξῆλθε τής οικίας, ακολουθούντος τοῦ Νοέλ. "Ότε δ' έφθασεν εις τήν όχθην τοῦ τέλματος, είδεν ότι μάταιοι ήσαν οί φόβοι της. Μόλις είχεν ήμισσεος ποδὸς βάθος τὸ υπό τὰ ύψηλά χόρτα λιμνάζον ύδωρ, ο δέ "Εκτωρ είχε πέσει εις αὐτὸ ως επί έλαστικῆς κλίνης, χωρὶς νά πάθῃ τίποτε. "Ήτο ήδη όρθιος, και προσεπάθει νά άποσπασθῇ τοῦ κολλῶδους εκείνου έδάφους. "Αλλ' όποια ήτο ή κατάστασις του! Τὰ ένδύματά του πλήρη βορβόρου, ή μορφή του δέ και ή κόμη του και αϊ χεϊρές του κεκαλυμμένοι υπό τῶν πολυπληθῶν νημάτων λιμναίας φακῆς, άτινα βρίθουσιν έντός τῶν τελμάτων. "Απλῶς είπειν ώμοιάζε πρὸς κολοσσιαϊον βάτραχον. "Αν ήτο άλλη περίστασις, άσμένως θ' άνεκαγγαζεν ή Άδριανή πρὸς τήν οικτράν του εκείνην θέαν

άλλ' οὐδὲ καν τὸ έσκέφθη, και τὸν παρετήρει τὸνναντίον άνησύχως. Τέλος ο νεός, διάβροχος και πλήρης βορβόρου, κατώρθωσε νά έξέλθῃ τοῦ τέλματος.

— Λυποῦμαι πολύ, "Εκτωρ, δι' ό,τι συνέβη, είπεν ή Άδριανή, βαίνουσα γοργῶς πρὸς αὐτόν. λυποῦμαι ότι ο Κ. Νοέλ παρεφέρθη...

— Αὐτός και θά πληρώσῃ τήν ύβριν! άπήντησεν ο Λοβεδύ διά φωνῆς ύποκόφου.

— "Ορίσατε! άνέκραξεν ο Νοέλ, λαμβάνων στάσιν άμύνης.

— Γνωρίζω, ότι είσθε ρωμαλέοτερος. "Αλλ' έγώ δέν έννοῶ αὐτό. "Αντί νά καταβῶ όπου είσθε, θά σας άνυψῶω όπου είμαι. Είσθε τεχνίτης, κύριε Νοέλ, κ'έγώ είμαι εύπατριδής; αλλά με προσεβάλετε καιρίως, και μου όφείλετε έπανόρθωσιν. Θά σας στείλω τούς μάρτυράς μου, και θά μονομαχήσωμεν... μέχρι θανάτου.

"Η άρρενωπή όψις τοῦ Νοέλ έξέφρασεν ύπερφάνειαν και χαράν.

— Σας εύχαριστῶ, κύριε, είπε μετὰ τοῦ ίποποτικού εκείνου αισθήματος όπερ έφαινετο έχων έμφυτον. Μοῦ κάμνετε μεγάλην τιμὴν, και δέχομαι. Γνωρίζετε ποῦ κατοικῶ. Θά περιμείνω τās διαταγὰς σας.

— "Αρκεῖ! αναβλεπόμεθα, κύριε. Τώρα σας άφίνω εις τήν δεσποινίδα Δυχαμέλ, ή όποια άναντιρρήτως προτιμᾷ τήν συντροφίαν σας από τήν ιδιικήν μου.

Χαιρετίσας δέ μετ' όσης άξιοπρεπείας έπίτρεπεν ή άταξία τής ένδυμασίας του άπεμακρύνθη διά μεγάλων βημάτων.

— "Εκτωρ! έξάδελφε "Εκτωρ! έφώνησεν ή Άδριανή, έλα όπίσω,.. σέ παρακαλῶ! "Ακουσέ με! δέν ήμπορῶ νά έπιτρέψω...

"Αλλ' ο νεός Λοβεδύ έξηκολούθησε τήν πορείαν του, χωρὶς ν' άπαντήσῃ, κ' έγένετο μετὰ μικρὸν άφαντος όπισθεν μικροῦ ύψώματος.

Τήν Άδριανήν κατέλαβε πάλιν ή άγωνία της.

— Κύριε Νοέλ, υπέλαβε, δέν ήμπορεῖτε νά δεχθῆτε αὐτήν τήν πρόσκλησιν. "Ο "Εκτωρ, λέγουν, είνε πολύ δυνατός εις τὰ όπλα, κ' έμονομάχησε πολλάκις ένῶ σεις...

— "Εγώ πραγματικώς, άπήντησεν ήρέμα ο Νοέλ, έπέρασα περισσότερον καιρόν εις τὰ έργαστάσια παρὰ εις τὰ βπλασκητήρια; δι' αὐτὸ και δέν ήγγισα ποτέ μου ξίφος ούτε πιστόλιον.. "Αδιάφορον, δεσποινίς! όσον ταπεινός και άν ήμαι, άγαπῶ τήν τιμὴν μου όσον πᾶς άλλος.. Προσέβαλον τὸν Κ. "Εκτορα Λοβεδύ, και θά τοῦ δώσω τήν ίκανοποίησιν τήν όποϊαν δικαιούται νά λάβῃ.

— "Αλλά, κύριε Νοέλ, θά σας φονεύσῃ! είπεν ή Άδριανή, άναλυομένη εις δακρυά.

— Αἶ, τότε, δεσποινίς, έλπίζω ότι θά ένθυ-

μήσθε καμμίαν φορὰν ἓνα δυστυχῆ, ... ὅστις σὰς ἀγαπᾷ... πολὺ... καὶ θὰ σὰς ἀγαπᾷ μέχρι τελευταίας πνοῆς.

Ἐλαβε τὴν χεῖρά της καὶ τὴν ἐκράτησε, ἔμειναν δ' ἀμφοτέροι σιωπῶντες ἐπὶ στιγμὴν. Αἰφνης ἡ Ἀδριανὴ ὠπισθοδρόμησε καὶ εἶπε τεθρονημένη.

— Πρέπει νὰ ἐπιστρέψω εἰς τὴν μητέρα μου, κύριε Νοέλ. Σὰς παρακαλῶ νὰ μὴ με συνοδεύσετε, καὶ νὰ ἐπιστρέψετε εἰς τὴν πόλιν ἀπὸ ἄλλον δρόμον. Σὰς ἐπιφορτίζω νὰ δώσετε εἰς τὸν φίλον σας Γριβὲ τὰ ἔγγραφα αὐτά, τὰ ὁποῖα εἶχα σκοπὸν νὰ δώσω μόνῃ μου τῆς κόρης του, κ' ἔγειναν ἀφορμὴ τοῦ ὀλεθρίου αὐτοῦ συμβάντος... Χαίρετε! Ὅθ' σκεφθῆτε καὶ θ' ἀποφύγετε αὐτὴν τὴν βδελυρὰν μονομαχίαν... Κ' ἐγὼ θὰ κάμω ὅλα τὰ δυνατά... Συλλογισθῆτε πρὸ πάντων πόσον θὰ λυπήσετε... τοὺς φίλους σας.

Ἐχαίρετίσε διὰ τῆς χειρὸς καὶ ἀπεμακρύνθη τεταραγμένη.

Ὁ Νοέλ παρηκολούθησεν αὐτὴν διὰ τοῦ βλέμματός ὅσον ἠδυνήθη.

— Θεέ μου! Θεέ μου! ἐψιθύρισε, ... δὲν εἶνε ὄνειρον αὐτὸ μαγευτικόν;

(Ἔπεται συνέχεια).

Ο ΠΛΑΝΩΜΕΝΟΣ ΟΛΛΑΝΔΟΣ ΤΟΥ ΒΑΓΝΕΡ

B'

Ἵπολείπεται ἤδη νὰ ἐρευνήσω πῶς ἐνεπνεύσθη τὸ πρῶτον καὶ ὑπὸ τίνος ἐπιδράσεως διατελῶν βραδύτερον ὁ μέγας δραματικὸς ποιητὴς καὶ συνθέτης ἐξετέλεσε τὸ ἔργον τοῦτο.

Εἶνε γνωστὸν ὅτι τὰ ἔργα τῆς τέχνης οὐδ' ἐκ τύχης γεννῶνται τοιαῦτα ἢ τοιαῦτα, οὐδ' ἐκ τῆς ἐλευθέρως βουλήσεως τοῦ τεχνίτου. Ἀλλὰ προέρχεται ἢ τε σύλληψις καὶ ἐκτέλεσις αὐτῶν ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐκ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου ἐπὶ τῆς προσωπικότητος τοῦ καλλιτέχνου, ἀφ' ἑτέρου δ' ἐκ τῆς ἀντιδράσεως τῆς προσωπικότητος αὐτοῦ πρὸς τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον.

Δύναται τις νὰ παρομοιάσῃ τὸν καλλιτέχνην πρὸς ἔγχρονον ὄργανον. Ἡ φωνή, ὁ ἦχος ἐνοικουσὶν ἐν τῷ κοίλῳ ξύλῳ, ἀλλὰ δὲν δύναται νὰ ἐξέλθωσιν ἐξ αὐτοῦ, ἂν δὲν ἐγγίσωσιν οἱ δάκτυλοι τὰς χορδὰς. Ἡ ψυχὴ τοῦ καλλιτέχνου δύναται νὰ μὲν πλήρως, ἀλλὰ βωδῆ ἐφ' ὅσον δὲν ἐπιδρῶσιν ἐξωτερικὰ αἴτια...

Κατὰ τὸ ἔτος 1839 ὁ Βάγνερ εἰκοσαεξαέτης ἤδη καὶ ἔγγαμος, ἀποτυχὼν εἰς πᾶσαν αὐ-

τοῦ ἀπόπειραν ἐν Γερμανίᾳ, καταλείπει βαρυθυμῶν τὴν ἰδίαν πατρίδα. ἔχει συνθέσῃ τὸ πλεῖστον τοῦ πρώτου μεγάλου αὐτοῦ ἱστορικοῦ μελοδράματος *Ριέντς*, καὶ τὸ ὄνειρόν του καὶ ἡ φιλοδοξία του εἶνε ν' ἀνατιβάσῃ αὐτὸ ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ παρισινοῦ Μελοδράματος. Οἱ Παρισιοὶ ἦσαν τότε τὸ κατ' ἐξοχὴν μουσικὸν κέντρον. Ὁ Μάϋερβερ ἔδρεπεν ἐκεῖ ἀκόπως δάφνας διὰ τῶν μελωδικῶν του ταυτόλογιων, καὶ ὁ νέος Σάξων καλλιτέχνης ἠλπίζεν ὅτι ἠδύνατο νὰ βαδίσῃ ἐπὶ τὰ ἔχνη τοῦ Πρώσου μελοποιῦ.

Φέρων μεθ' ἑαυτοῦ τὴν γυναῖκά του, τὸν κῦνα του καὶ τὰ μουσικά του χειρόγραφα, διαπλεῖ τὴν Βόρειον θάλασσαν, ἵνα μεταβῆ πρῶτον εἰς Λονδίνον. Ἀλλ' ἡ τύχη, ἡ καταδιώκουσα αὐτὸν ἐν τῆξερᾷ, ἀμείλικτος δαίμωνται καὶ ἐν τῷ πόντῳ. Θύελλαι ἀλλεπάλληλοι, κλύδωνες καὶ τρικυμῖαι ἀκαταπόνητοι, παρασύρουσι τὸ σκάφος πρὸς βορρᾶν καὶ σφενδονῶσιν αὐτὸ πρὸς τὰς βραχῶδεις νορβηγικὰς ἀκτὰς. Ἐπὶ τέσσαρας ὅλας ἑβδομάδας διήρκεσεν ἡ ταλαιπωρία αὐτή, καὶ τὸ πλοῖον ἐσώθη ὡς ἐκ θαύματος, καταφυγὸν εἰς εὐσπλαγχνικὸν τινα ὄρισκον. Κατὰ τὰς φρικώδεις ταύτας νύκτας τοῦ κινδύνου, ἐνῶ τὰ λυσσῶντα κύματα ἐβρυχῶντο περὶ τὰ πλευρὰ τοῦ σκάφους καὶ συνέτριζον τὰ ξύλα καὶ ἀπαισίως ἐσύριζον τὰ σχοινία τῶν ἰστών, οἱ ναῦται μετὰ δέους ἐψαλλον τὸ ἄσμα τοῦ *Στοιχειωμένου Καραβιοῦ*.

Εὐνόητον εἶνε ὁποιανέντύπωσιν ἐνεποίησε τοῦτο εἰς τὸν καλλιτέχνην, ὅστις μοιραίως πῶς ἔβλεπεν ἑαυτὸν κατοπτριζόμενον ἐν τῷ μύθῳ!... Εὐθύς συνέλαβε τὴν ἰδέαν ν' ἀναπλάσῃ ἐν δράματι τὴν περιπαθὴ ὑπόθεσιν. Δύναται τις δὲ νὰ εἴπῃ ἀσφαλῶς ὅτι αὐτὴ ἡ ἐκ τοῦ πραγματικοῦ ἀντίληψις συνέτεινεν, ὅπως διὰ τῆς αὐτῆς ἀκριθείας φθόγγων παραστήσῃ βραδύτερον ὁ μέγας συνθέτης τὴν δαιμονίαν ἐκείνην συναυλίαν τῶν στοιχείων τῆς τρικυμίας ἐν τῇ εἰσαγωγῇ τοῦ δράματος. Δὲν ἐφαντάσθη *ἐφωτογράφησεν* ἀπὸ τῆς φύσεως. Καὶ ἰδοὺ διατὶ ὁ ἀκούων τὴν ἔξοχον ἐκείνην σύνθεσιν, κλείει τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ νομίζει ἑαυτὸν ἐν μέσῳ πελάγει καὶ σαλεύεται καὶ κλυδωνίζεται καὶ ἀγωνιᾷ. Ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἢ ἀλήθεια ἐν τῇ τέχνῃ ὑπῆρξεν ἡ δύναμις τῶν μεγάλων καλλιτεχνῶν.

Ἀλλ' οὐδὲν ἦττον εἰς τὴν ἀνεξάλειπτον ἐντύπωσιν ἦν ἐνεποίησεν ὁ μῦθος οὗτος τῷ Βάγνερ συνέβαλε καὶ ἡ ψυχικὴ κατάστασις εἰς ἣν εὐρίσκετο τότε. Θρασεὺς καὶ αὐτὸς, ὅπως ὁ ναύτης τῆς παραδόσεως, ἀντέταξε τὴν θέλησίν του, τὴν ἀκατάβλητον θέλησίν του ἐν τῇ τέχνῃ. Εἰς τὰ κωλύματα ἄτινα προέβαλλον αἱ προλήψεις τοῦ κοινῆ, αἱ ἔχθραι τῶν ὁμοτέχνων, δὲν ἀνέκρουσε πρῦμναν, ἀλλ' εἶπεν πρὸς τὴν Τύχην:

Αἰώνια κόντρα νὰ μοῦ πᾶς, τὸν δρόμο δὲν μοῦ κόβης!

Καὶ ἰδοὺ ὁ δαίμων καταρᾶται αὐτὸν εἰς πλάνας ἀνά τὰ πελάγη τῆς ζωῆς! Καὶ δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τοῦτο ἢ ἀλληγορία. Ἡ πιστὴ γυνὴ τοῦ μύθου, ἐκείνη, ἥτις διὰ τῆς ἀφοσιώσεως αὐτῆς θὰ σώσῃ τὸν πλάνητα, τίς ἄλλη εἶνε ἢ ἡ Τέχνη προσωποποιουμένη;

Γνωρίζομεν πόσον οἱ καλλιτέχνη ἀρέσκονται εἰς θέματα, εἴτε φανταστικά, εἴτε πραγματικά, ἐν οἷς κατοπτρίζεται ἐναργῶς ἡ ἰδία αὐτῶν προσωπικότης. Τοῦτο δὲ εἶνε οὐχὶ ἀπλοῦς ἐγωϊσμός οὐδὲ περιφιλαυτία. Ὁ καλλιτέχνης αἰσθάνεται οὕτως ἐκ φύσεως τὴν ἀνάγκην νὰ ἐξομολογηθῇ καὶ μεταδώσῃ τὰ ἴδια αὐτοῦ αἰσθήματα, ἀνεπτότερον δὲ καὶ εἰλικρινέστερον πράττει τοῦτο δρῶν ἐξ ὑποκειμένου.

Μεταξὺ τῶν ἔργων τῶν μεγίστων καλλιτεχνῶν ὑπάρχουσιν ἐκεῖνα, ἅτινα προκαλοῦσι τὸν θαυμασμόν, ὑπάρχουσιν δὲ καὶ τὰ προκαλοῦντα οἰκειότερον τι καὶ γλυκύτερον πρὸς τὸν καλλιτέχνην αἴσθημα. Τοιαῦτα δὲ εἶνε τὰ ἀποκαλύπτοντα ἐν ἐμπιστευτικῇ ὁμολογίᾳ τὰ μύχια αὐτοῦ αἰσθήματα, τὰ μᾶλλον κοινὰ καὶ τοῖς λοιποῖς ἀνθρώποις, τὰς ἰδίας συμπαθείας, τὰς προσιτὰς τοῖς πολλοῖς· τὰ μᾶλλον σχετίζοντα τέλος αὐτόν, τὸν ἐκλεκτόν, πρὸς πάντα ὁπωσοῦν θνητόν. Βεβαίως ὁ Βάγνερ ἐν τῷ Ὀλλανδῷ, τῇ περιπαθῆ ταύτῃ ἐξομολογήσει τῶν ἰδίων δεινῶν, ἔθηκε πλεῖον μέρος ἐκ τῆς καρδίας του ἢ ἐκ τοῦ λογισμοῦ του.

Ἀπὸ τῆς πρώτης συλλήψεως τοῦ καλλιτεχνικοῦ ἔργου μέχρι τῆς ἐκτελέσεως αὐτοῦ καιρὸς παρήλθε καὶ πολλὰ παρενέβησαν. Πᾶσαι αἱ ἐλπίδες τοῦ καινοτόμου συνθέτου ἐματαιώθησαν ἐν τῇ μητροπόλει τοῦ καλλιτεχνικοῦ κόσμου. Ἀδυνάτων διὰ τῆς μουσικῆς νὰ ἐπαρῆ καὶ εἰς αὐτὸν τὸν καθ' ἡμέραν βίον, μολοντί οὐχὶ ὡς καλλιτέχνης, ἀλλ' ὡς χειρῶναξ κατήνησε νὰ ἐργασθῇ, ἐτρέπη τὴν ὁδὸν τῆς δημοσιογραφίας κ' ἐδημοσίευσεν ἐπὶ χρόνον τινὰ τεχνοκριτικὰ ἄρθρα ἐν μουσικοῖς φύλλοις. Ἡ πενία δὲ αὐτοῦ ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ εἰς τοιοῦτο σημεῖον ἐξίκετο ὥστε οἱ θαυμασταὶ του τὴν σήμερον θρηνοῦσιν ἐτι ἐπὶ τῇ ἀπολείᾳ μεγάλης μουσικῆς συμφωνίας: τοῦ *Κολόμβου*, ἥτις ἀπωλέσθη, διότι καθ' ἣν ἡμέραν ἀπεστάλη εἰς τὸν Βάγνερ ὡς ἀπαράδεκτον τὸ χειρόγραφον ἐκ Λονδίνου, δὲν εἶχεν οὗτος νὰ πληρώσῃ τὰ ταχυδρομικὰ κόμιστρα καὶ τὴν ἀφῆκε εἰς τὸν γραμματοκομιστήν! Τὸν χειμῶνα τοῦ 1840—1841 συνέθεσεν ἐν τῇ ἀθλιότητι ταύτῃ τὸ κείμενον μόνον τοῦ *Πλατωμένου Ὀλλανδοῦ*, καὶ ἠναγκάσθη νὰ πωλήσῃ τὸ χειρόγραφον ἀντὶ πεντακοσίων φράγκων εἰς διευθυντὴν θεάτρον, ὅστις μεταφράσας γαλλιστὶ τοῦτο ἐνεπιστεύθη εἰς ἕτερον μουσικὸν πρὸς μελοποίησιν.

Ἀπογοητευθεὶς ἐκ τοῦ θορυβώδους παρισινοῦ

βίου, οὐδὲν ἦττον δὲ φεύγων καὶ τοὺς πιστωτὰς αὐτοῦ τὸ ἔαρ τοῦ 1841 ὁ Βάγνερ μετόκησεν εἰς προάστειον ἡσυχον καὶ χλοερῶτατον, ἀποφασίσας νὰ ἐπιδοθῇ πάλιν εἰς τὴν μουσικὴν μετὰ μακρὰν ἀπὸ ταύτης ἀποχῆν. Ἴνα ἐξασφαλίσῃ δὲ τὴν οἰκιακὴν ἡρεμίαν, ἀπαραίτητον πρὸς τοιαύτην ἐργασίαν, ἐξέλεξεν οἰκοδεσπότην γέροντα μὴ ἔχοντα οἰκογένειαν πολυμελῆ μηδὲ παιδιὰ ἀτακτοῦντα. Ὁ γέροντα κατεγίνετο μετὰ μανίας εἰς τὴν ζωγραφικὴν—ζωγραφικὴν φρικώδη, λέγει ὁ Βάγνερ, ἔχουσαν ὅμως τὸ κύριον προσὸν νὰ μὴ κάμνη θύρῳον. Ἀλλὰ τὴν πρώτην ἡμέραν, ἐνῶ ἀκριβῶς ἐν μακαριότητι ἀπήλαυε τῆς προῖνῆς δρόσου καὶ ἡρεμίας, φρικώδεις ἦχοι πλήττουσι τὰ ὦτα αὐτοῦ ἀνερχόμενοι ἀπὸ τοῦ ὑπογείου. Ὁ καλλιτέχνης σπεύδει ἐξαλλος ἐκεῖ καὶ τί βλέπει; Τὸν οἰκοδεσπότην ἀσχολούμενον περὶ τὴν τεχνουργίαν νέου μουσικοῦ ὄργανου, μίγματος ἄρπης καὶ κλειδοκυμβάλου. Μόλις καὶ μετὰ μακροῦς κόπους πείθει αὐτὸν νὰ παραιτήσῃ τὴν ἐφεύρεσιν, καὶ ἀποκαταστάσῃ πλήρους ἡσυχίας, ἐπιδίδεται ὁ Βάγνερ εἰς τὴν μουσικὴν σύνθεσιν τοῦ *Ὀλλανδοῦ*.

Ἐκεῖ ὄρθιος πρὸ τῶν λευκῶν ὀδόντων τοῦ κλειδοκυμβάλου ὁ μέγας μουσικὸς διατάζει ἐπὶ στιγμὴν δειλία καὶ ἀνησυχία καταλαμβάνουσιν αὐτόν. Ἀποσχὼν τῆς τοιαύτης ἐργασίας πρὸ τόσοῦ χρόνου, θὰ ἔχη ἀρά γε τὴν δύναμιν τοῦ συνθέτη; Μὴ ἐσβέσθη τῆς ἐμπνεύσεως ὁ σπινθὴρ διὰ παντός; Τότε, ἀλλοίμονον! ποῦ ἡ δόξα, ποῦ τὰ ὄνειρα τοῦ μέλλοντος!... Καὶ οἱ δάκτυλοι τρέμοντες πιέζουσι τὰ πληκτρα.

Πόσοι καλλιτέχνη δὲν εὐρέθησαν εἰς τοιαύτας στιγμὰς δισταγμοῦ πρὸς ἑαυτούς; Ἡ μᾶλλον δὲν εἶνε καλλιτέχνης ἐκεῖνος, ὅστις δὲν εὐρέθη ποτὲ εἰς ὁμοίαν ψυχικὴν κατάστασιν!

Ἀλλ' ὄχι! ὁ σπινθὴρ τῆς τέχνης δὲν σβύνεται ὑπὸ τὴν τέφραν τῆς ἀποχῆς. Φυλαττόμενος ἐκεῖ ἐν ὄλῃ αὐτοῦ τῇ δυνάμει ἀναδίδει πλουσίαν τὴν φλόγα αὐτῆς ἀποκαλυφθῆ. Εἰς τὸν πρῶτον φθόγγον ὁ Βάγνερ ἀνευρίσκει ὅλην αὐτοῦ τὴν ἐμπνευσιν καὶ τὴν εἰς ἑαυτὸν πεποιθήσιν. Ἡ μουσικὴ τοῦ *Ὀλλανδοῦ* κελαρύζουσα, μαινομένη, στενάζουσα ἐναλλάξ ὑφαίνεται μετὰ μοναδικῆς εὐχερείας ὑπὸ τοὺς δακτύλους τοῦ ἐμπνευσμένου συνθέτου. Τὰ πλεῖστα μέρη, τέλεια εὐθύς ἐκ πρώτης ἀποπειρας, δὲν ἔχουσι κἂν ἀνάγκην ἀλλοιώσεως. Εἰς ἑπτὰ ἑβδομάδας εἶν' ἔτοιμον τὸ ὅλον—ἔτοιμον καὶ ἄγραφον. Ὁ καλλιτέχνης κρατεῖ αὐτὸ ἐν τῇ μνήμῃ μόνον. Διατί; Δι' ἔλλειψιν χρήματος ὅπως ἀγοράσῃ χάρτην!

Ὑπὸ τοιαύτας περιστάσεις ἐγράφη τὸ ἔργον. Πρώτη καλλιτεχνικὴ παραγωγή μετὰ μακρὰν ἀποχῆν καὶ τῶσαύτην ταλαιπωρίαν τί ἄλλο ἠδύνατο νὰ ἐκφράσῃ ἢ τὰ πλημμυροῦντα τὴν

καρδίαν τοῦ τεχνίτου αἰσθήματα ; τί ἄλλο ἡδύνατο νὰ εἶνε ἡ ἐξομολόγησις τῶν πόνων αὐτοῦ ἀφ' ἐνός καὶ τῶν ἐλπίδων του ἀφ' ἑτέρου ;

Ἐν αὐτῷ τῷ θαυμασίῳ προανακρούσματι, ὅπερ θεωρεῖται ἀριστοῦργημα μουσικῆς συνθέσεως, τὰ δύο ταῦτα ἀντίθετα προβάλλουσιν : ἡ μαινομένη θύελλα καὶ ἡ κελαρύουσα γαλήνη. Ἡ ὄργη τῆς Εἰμαρμένης καὶ τὸ μειδίωμα τῆς Ἐλπίδος. Καὶ ὁ ἀγὼν παρατείνεται μακρὸς, ἀμφίβολος, ἕως οὗ τέλος νικᾷ ἡ σῶτεира ἐλπίς ἐν γλυκυτάτῃ ὕμνωδιᾷ τῶν ἐγχόρδων ὀργάνων καὶ τῶν πλαγιαύλων. Εἰδικώτερον ἐν τῷ ἔσματι τοῦ νοσταλγοῦντος ναύτου, ὅστις παρακαλεῖ τὸν ἄνεμον νὰ πνεύσῃ ἵνα τὸν φέρῃ πάλιν πλησίον φιλάτης κόρης, τὴν ἑαυτοῦ νοσταλγίαν ψάλλει ὁ καλλιτέχνης. Ἀπελπισθεὶς ἐν τῇ ξένη γῆ, ἕνα πόθον διακατῆ ἔχει, νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν προσφιλεῖ πατρίδα. Τὸν πόθον αὐτὸν ἐκφράζει διὰ λόγων ἐν ἐπιστολαῖς τοῦ χρόνου ἐκείνου, τὸν πόθον αὐτὸν ἐκφράζει διὰ στίχων καὶ ἤχων ἀπαρμιλλῶς περιπαθῶν ἐν τῷ *Ollandō*.

Κυρίως ἡ ἐξομολόγησις τῶν δεινῶν αὐτοῦ, ἡ κατὰ τῆς ἀγρίας τύχης ὄργη, ἡ ἐπιμονὴ πρὸς πάλιν καὶ νίκην, εἰκονίζονται ἐν τῇ σπαρακτικῇ ᾠδῇ τοῦ κατηραμένου ναύτου.

Ἐν ἀντιθέσει δὲ τὸ χαριέστατον καὶ ἄφροντι ἔσμα τῶν νηλοσῶν νεανίδων, τὸ ἐνθυμίζον διὰ τῆς γοργῆς καὶ εὐπέτου ἐαυτοῦ μουσικῆς ἰταλικῆς καὶ γαλλικῆς μελωδίας, παρῆσθησιν αἰσινεῖ τοῦ κοινοῦ τὴν ἀμεριμνησίαν, ἰδίᾳ μάλιστα τοῦ παρισινοῦ κοινοῦ τὸ εὐχαρι καὶ εὐτράπελον. Μέσῳ δ' αὐτῶν περίλυπος εἶνε ἡ Σέντα, ἡ μέλλουσα σῶτεира τοῦ ναύτου, ἐκείνη, ἣτις ἀγαπᾷ ἤδη αὐτὸν ἐν τῇ εἰκόνι τῇ ἀπὸ τοῦ τοίχου ἀνηρτημένη, κ' ἐν ἐκστάσει καὶ προσδοκίᾳ προσηλοῖ δακρυβρεκτον βλέμμα ἐπὶ τὴν ὄραν μορφὴν. Ἡ τέχνη δηλαδὴ ἡ προσδοκῶσα τὸν ἐκλεκτόν, ἀλλὰ πολυπαθὴ τεχνίτην, ὃν θέλει ἀμείψῃ καὶ σῶσῃ διὰ τῆς πιστῆς ἀγάπης τῆς !

Γ'.

Ἡ περὶ τοῦ *Στοιχειωμένου Καραβιοῦ* παράδοσις ἦν ψάλλει ἡ Νορβηγικὴ κόρη, περίπου τοιαύτη, ὅσα ἐν ἀρχῇ παρατίθεται εἰς ἑλληνικοὺς στίχους μεταπλασθεῖσα, συγκεφαλαιοὶ δολόκληρον τὸ δράμα ὡς ποιήσεις καὶ τὸ μελοδράμα ὡς μουσικὴ, διότι τὰ δύο ταῦτα πρέπει νὰ ταυτίζωνται κατὰ τὸ σύστημα τοῦ Βάγνερ. Ὅπως λοιπὸν ἀπὸ τῆς παραδόσεως ταύτης ὡς κεντρικῆς ἰδέας ἐξελλίσσεται ἡ ὅλη δράσις, ἀπὸ τῆς μουσικῆς, ἣτις ἀρμόζεται πρὸς τὴν ἐξαγγελίαν τῆς παραδόσεως, ἐκτυλίσσεται δι' ἀπειρων συνδυασμῶν καὶ παραλλαγῶν ἡ ὅλη μουσικὴ. Τὸ σύστημα τοῦτο ἐνεκαίνισεν ἐν τῷ *Πλαγωμένῳ Ollandō*, ἀνέπτυξε δὲ κ' ἐξέτει-

νεν εἰς τὰς μετὰ ταῦτα συνθέσεις αὐτοῦ. Πόσον ἐξοχος εἶνε ἡ ἐργασία αὐτὴ ἐν τῇ καλλιτεχνικῇ λεπτολογίᾳ, καὶ οἱ δυσμενέστατοι τῷ νεωτεριστῇ μουσικῷ ἀνομολογοῦσιν. Τεχνοκρίτης δὲ Γάλλος παρομοιάζει τὴν ἀπαράμιλλον ἐπιμέλειαν τοῦ Βάγνερ περὶ τὴν μουσουργίαν τῶν ἔργων του πρὸς τὴν τῶν Ἰταλῶν ἀρχιτεκτόνων ἐπὶ τῆς Ἀναγεννήσεως, οἵτινες οὐδὲ γωνίαν, οὐδὲ κεκρυμμένην καὶ ἀφανῆ ἄκραν ναοῦ ἢ ἀνακτόρου κατέλειπον ἀτημέλητον.

Ἄλλ' ἡ ἰδιαιτέρα μουσικὴ ἔρευνα τῶν δραματικῶν ἔργων τοῦ μεγαλοφυοῦς Σάξωνος, ἡ μελέτη καὶ ἀνάλυσις αὐτῶν ἀνήκει τοῖς εἰδικῶς περὶ τὴν τέχνην ἀσχολουμένοις, ὑπάρχουσι δὲ πολλοὶ ἀποκλειστικῶς εἰς τοῦτο καὶ μόνον ἀφιερωθέντες. Δυστυχῶς μεταξὺ τῶν μουσικῶν τῶν θαυμαζόντων τὸν μέγαν διδάσκαλον καθ' ὑπερβολὴν, ὑπάρχουσι τινες, καὶ μεταξὺ τῶν ἀγνωσούντων ἐντελῶς τὰ ἔργα τοῦ Βάγνερ ὑπάρχουσι πάμπολλοι, οἱ φρονούντες ὅτι ταῦτα εἶνε προωρισμένα μόνον διὰ τοὺς γνώστας τῆς μουσικῆς, τοὺς ἐξ ἐπαγγέλματος μουσικοῦς. Ἀπαράλλακτα ὅπως συμβαίνει καὶ ἐν ταῖς θρησκείαις : ὁ θεὸς τοῖς ἱερεῦσι μόνον οἰκείος τυγχάνει, οὐχὶ δὲ τῷ κοινῷ πλήθει. Ταῦτα διδάσκουσιν ἐκ συμφέροντος οἱ ἱερεῖς καὶ πιστεύει ὁ ἀμαθὴς ὄχλος.

Ἄλλ' εἶνε αὕτη οἰκτρὰ παρερμηνεύσεις τοῦ ἔργου τοῦ Βάγνερ. Ἐκείνος ἀκριβῶς διὰ τὸ πλῆθος ἔγραψε, διότι τὸ θέατρον εἶνε λαϊκὸν σχολεῖον τῆς τέχνης. Τὰ δὲ μεγάλα ἔργα τῆς τέχνης, ὅπως τὰ ἔργα τῆς φύσεως, ἀπαιτοῦσι βεβαίως εἰδικὰς γνώσεις ὅπως τὰ ἐρευνήσῃ τις κατὰ βάθος, ἀλλ' ὅπως τὰ ἐκτιμήσῃ καὶ τὰ θαυμάσῃ, οὐδὲν ἄλλο ἀπαιτοῦσιν ἢ λειτουργίαν τῶν αἰσθήσεων, ποῖαν τινα μὲρῶσιν τῆς διανοίας καὶ καρδίαν οὐχὶ παγεράν. Οἱ δὲ περιφρουροῦντες ὡς αἰγύπτιοι ἱερεῖς τὸν ναὸν τῆς Τέχνης καὶ ἀποδιώκοντες ἀπ' αὐτοῦ τοὺς μὴ ἀδελφοὺς ἐν τῷ σχήματι, εἶνε τόσῳ γελοῖοι ἐν τῇ φανατικότητι, ὅσῳ γελοῖος θὰ ἦτο ὁ βοτακτικός ὁ ἀπαγορευτῶν τοῖς μὴ ἐγκύψασι περὶ τὴν ἐπιστήμην τῶν φυτῶν νὰ θαυμάζωσι τὸ χρῶμα καὶ τὸ ἄρωμα τῶν ρόδων, ἢ ὁ ἀστρονόμος ὁ προστάσων ἡμᾶς, διότι δὲν ἤμεθ' ἀστρονόμοι, νὰ μὴ ζητῶμεν πῶς καὶ θάλαπος ὑπὸ τὸν χρυσαυγῆ Φοῖβον !

Εἶνε λοιπὸν κτῆμα ὄλων τὸ μέγα ἔργον τοῦ Βάγνερ, τὸ ὅποιον ἐπαναλαμβάνω δὲν εἶνε καὶ ἀποκλειστικῶς μουσικόν. Καὶ ἴσως, ἴσως ἡμεῖς οἱ μὴ ἐξ ἐπαγγέλματος μουσικοὶ εὐρύτερον καὶ γενικώτερον ἀντιλαμβάνομενοι τῶν ἔργων, μὴ περιορίζοντες τὸ πνεῦμα εἰς τὴν κατάληψιν τῆς θαυμασίας συναρμογῆς τῶν μουσικῶν φθόγγων, ἀλλ' εἰς τὴν τοῦ ὄλου σύλληψιν καὶ τεχνικὴν διασκευὴν καὶ ἐκτέλεσιν, ὡς ἔργου καθαρῶς θεα-

τρικοῦ, ἔργου προωρισμένου νὰ ἐξασκήσῃ τοιαύτην ἢ τοιαύτην ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ κοινοῦ, ἡμεῖς δυνάμεθα νὰ ἀποφανθῶμεν μετὰ πλείονος κύρους περὶ τῆς γενικῆς ἀξίας τῶν ἔργων, ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως κρίνοντας.

Ἐκαστον τῶν ἔργων τοῦ Βάγνερ ἔχει ἀλήθειαν τινὰ ὑψηλὴν, ἣτις ἐκτυλίσσεται καὶ ἀναπτύσσεται διὰ τῆς ἀδελφουμένης τέχνης τῶν στίχων καὶ τῶν ἤχων. Ἐν τῷ *Πλαγωμένῳ Ollandō* ἡ ἀλήθεια αὕτη εἶνε ἡ πάλη τῶν ὑπερόχων πνευμάτων πρὸς τὴν ἀντιτασσομένην αὐτοῖς τύχην.

Κάθε ψυχὴ 'περήφανη πλασμένη
Πῶρχει' ἐδῶ 'ς τὴν πλάσι μας καὶ ζῆ
Εἶνε ψυχὴ βαρεῖα δυστυχισμένη,
Φέρνει καὶ μὸς καὶ βάσανα μαζί.

Δὲν γέρνει αὕτη—ψυχὴ σὰν κάθε ἄλλη—
'Σ τὴν τύχη ἐμπρὸς τὸ μέτωπο δειλᾷ.
Κρατεῖ 'ψηλά, ὀλόρθο τὸ κεφάλι
Καὶ τὴν ὄργη τῆς τύχης τῆ γελᾷ.

Ἡ συμφορὰ—ὄχιᾳ φαρμακευμένη—
Τὴν ζῶνει εὐθὺς, τὴν τρώγει ζωντανῇ
Μὰ ἡ ψυχὴ δὲν σβέσεται, δὲν πεθαίνει
Αἰώνια ζῆ κ' αἰώνια πονεῖ!...

Ἡ δὲ ἐλπίς τῆς εὐτυχίας ἐν τῇ ζωῇ, ἡ σωτηρία ἐν τῇ πίστει καὶ τῇ ἀγάπῃ πόσῳ πλαστικῶς εἰκονίζονται ἐν τῷ προσώπῳ τῆς Σέντας ! Καὶ τίς, τίς ἐξ ἡμῶν δὲν ὁμοιάζει τὸν κατηραμένον αὐτὴν ἐν τῷ πελάγει τῆς ζωῆς πλανώμενον ἄνευ σκοποῦ, καὶ τίς ἐξ ἡμῶν ἐλπίδα εὐτυχίας ἄλλην δύναται νὰ ἔχῃ ἢ πιστὴν τινα ἀγάπην ;...

Μεσ' 'ς τῆς ζωῆς τὸ πέλαγος μᾶς ἔροιζεν ἡ Τύχη,
Τῆς συμφορᾶς οἱ ἄνεμοι μᾶς φέρουν ὅπου τύχη
Καταραμένοι ἀπ' τὸ θεὸ γυροῦμ' ἐδῶ κ' ἐκεῖ
Καὶ μὴ στεριά δὲν βρισκόμε, μίαν ἄκραν σπλαγγικὴ !

Χαρὰ 'ς ἐκείνον ἀπὸ μᾶς, ὅπου ἡ Μαῖρα ἡ μαύρη
Μιὰ 'μέρα θὰ τὸν λυπηθῇ καὶ θὰ τὸν φέρῃ ναύρη
Σεκούρασι ἀπ' τὰ βάσανα 'ς ἐπὶ πρόσχαρῃ ἀμμουδιᾷ !
Κι' ἀγάπη 'ς ἐμὴ ἀτίμητη, 'ς ἐμὴ πιστὴ καρδιά !

Περὶ τοῦ προσώπου τῆς Σέντας, ὅπερ μετὰ τῆς στοργῆς ἐπλασεν ὁ Βάγνερ, ἀφίνω ἐπὶ πλέον νὰ λαλήσῃ ἀληθῆς καλλιτέχνης, ἦν ἐθαύμασα ἐνταῦθα ὑποδυομένην αὐτό : ἡ Καπελαγίη Στάμερ Ἀνδρίσεν. Παρεκάλεσα ταύτην νὰ μοι ἀνακοινώσῃ τὰς ἰδίας ἐντυπώσεις καὶ λίαν εὐγενῶς ἀπεδέξατο τὴν παράκλησίν μου :
«Τὸ πρόσωπον τῆς Σέντας εἶνε ἐκ τῶν λαμπροτάτων, ἅτινα ἐπλασεν ὁ ἀθάνατος ἡμῶν διδάσκαλος, καὶ παρέχει ἄρρητον θέλητρον εἰς τὴν ὑποκρινομένην αὐτό. Ὅσακις εἶνε ἀναγεγραμμένος ἐν τῷ προγράμματι ὁ *Ollandō*, ἀπὸ τῆς ἡμέρας αἰσθάνομαι ἑμαυτὴν ζῶσαν ἐν ὑψηλοτέρῳ σφαίρῳ. Τὴν δ' ἐσπέραν, καθ' ἣν ὄραν κάθημαι

ἐπὶ τοῦ μεγάλου θρονίου καὶ προσηλῶ τὸ βλέμμα ἐπὶ τῆς ἀνηρτημένης εἰκόνας, βυθίζομαι εἰς τὸν πόνον ἀληθῶς καὶ οὐδὲν αἰσθάνομαι ἐκ τῶν πέριξ. Καὶ ὅταν κατόπιν ψάλλω τὴν παράδοσιν, μετὰ τὸ πέρας αὐτῆς αἰσθάνομαι πολλάκις τοὺς ὀφθαλμούς μου ἀληθῶς πλήρεις δακρύων. Δὲν δύναμαι νὰ εἶπω διὰ λόγου εἰς ὅποιαν ψυχικὴν κατάστασιν διατελῶ τὴν ὄραν ἐκείνην. Νομίζω ὅτι εἶμαι πρόθυμος εἰς πᾶσαν θυσίαν, εἰς πᾶν μάρτυριον, καὶ βλέπω ἑμαυτὴν εὐγενεστέρην καὶ ἀγνοτέραν ἢ πρότερον. Πιστεύσατέ με ! τοιαῦτα στιγμαὶ ἐχαρίσθησαν ἡμῖν ὑπὸ τοῦ θεοῦ ὅπως ἐξωραϊσῶσι τὸ ἐν τῇ τέχνῃ πολύμοχθον στάδιόν μας—οὐχὶ δ' αἰ ἐπευφημῶμαι, αἵτινες ἀνακαλοῦσιν ἡμᾶς ἐν τῇ σκηνῇ μετὰ τὸ τέλος τῆς πράξεως.»

Καὶ τοιαῦτα μὲν ἡ περικαλλῆς καλλιτέχνης ἐν ἐνθουσιᾷ εἰλικρινεῖα ἐξομολογεῖται. Ἐκεῖνος δὲ ὅστις ἀπὸ τῆς σκιερᾶς αὐτοῦ θέσεως παρηκολούθησε μετὰ παλμῶν τὸ ὄλον δράμα καὶ εἶδε μετὰ τὴν θυσίαν τὴν ἡγικασμένην κόρην τῆς ἀγάπης καὶ τῆς πίστεως ἀνερχομένην εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ἐκλίνε πρὸ αὐτῆς ὡς πρὸ ἀληθοῦς ἀγίας καὶ μάρτυρος τὴν κεφαλὴν κ' ἐκ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ δὲν ἔρρευσαν δάκρυα πένθους, ἀλλ' ἀνῆλθε θυμίαμα προσευχῆς :

Ἦ ὄγικασμένη κόρη, γὰ 'σένα δὲν θάρξισω
Θανάτου μοιρολόγι 'ς ἐθλιβερό σκοπὸ
'Ἀπ' τὴ δική σου χάρη μιὰ χάρη θὰ ζητήσω
Καὶ προσευχὴ θὰ πῶ :

Πῆγαινε 'σὲ μιὰ κόρη ξανθὴ, χαριτωμένη,
'Ὅπ' ἀγαπᾷ 'ς τὰ ξένα φτωχὸν τραγουδιστῆ,
Καὶ δύναμι Σὺ δὲς τῆς καὶ 'πὲς τῆς νὰ προσμένῃ
'Ὅπως 'Εσὺ :—πιστὴ !

('Ἐν Λειψίᾳ)

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ

ΣΧΟΛΗ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΩΝ

Ἄγγλος δημοσιογράφος, ὁ Δαυίδ Ἀνδερσον, συνέλαβε καινοφανῆ ἰδέαν, ἣν ἀνακοινεῖ διὰ τῶν ἐφημερίδων. Προτίθεται νὰ καταρτίσῃ σχολεῖον δημοσιογράφων καὶ εἶνε πρόθυμος νὰ δεχθῆ μαθητὰς, ἐπὶ ἀμοιβῇ οὐχὶ εὐκαταφρονήτῳ ἄλλως, διότι ἕκαστος τῶν φοιτῶντων εἰς τὴν πρῶτότυπον αὐτὴν σχολὴν ὑποχρεοῦται εἰς τὴν ἐτησίαν καταβολὴν διδάκτρων ἑκατὸν λιρῶν στερλινῶν, ἣτοι δύο καὶ ἡμισείας χιλιάδων φράγκων. Προσθετέον ὅτι οἱ μαθηταὶ διακίτωνται ἐξ ἰδίων. Ὁ κ. Ἀνδερσον ἀναλαμβάνει νὰ διδάξῃ αὐτοὺς τὸν τρόπον καθ' ὃν γράφεται κύριόν τι ἄρθρον, ἄρθρον χρονογραφικόν, ἢ ἀφήγησις γεγο-

νότος τινός, να εξακριβώση την ειδικότητα προς ἕνα καὶ ἕνα τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ῥέπει, να καλλιέργησιν καὶ ἀναπτύξῃ τὰς ἀτομικὰς αὐτοῦ κλίσεις καὶ ἐπὶ τέλει καταστήσῃ αὐτοὺς ἰκανοὺς να κερδαίνωσιν ἐκ τοῦ δημοσιογραφικοῦ ἐπαγγέλματος ἑκατὸν πενήκοντα μέχρι πεντακοσίων φράγκων καθ' ἑβδομάδα. Δὲν ἐγγυᾶται περὶ τῆς ἰκανότητος πάντων, ἐγγυᾶται ὅμως ὅτι πάντες θὰ γνωρίζωσι τὸ ἔργον των. Συνελόντι εἰπεῖν ὁ Ἄγγλος συγγραφεὺς προτίθεται να ἰδρῦσιν διὰ τὴν δημοσιογραφίαν προπαρασκευαστικὴν τινὰ σχολήν, ἀνάλογον πρὸς τὰς ὑφισταμένας διὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν καλῶν τεχνῶν καὶ τῆς μουσικῆς. Ὁ κ. Ἄνδερσον ἦτο ἴσως ὁ ἀρμοδιώτερος ἰδρυτὴς τοιαύτης σχολῆς, διότι ἐγένετο μαθητὴς τοῦ δικαστοῦ Δίκενς, ἐπὶ τριακονταετίαν δ' ὑπῆρξε συντάκτης εἰς ἔγκριτον τοῦ Λονδίνου φύλλον. Τὸ σχέδιον αὐτοῦ ὁ Ἄγγλος δημοσιογράφος ἐκτίθησιν ὡς ἑξῆς: «Πρόκειται, λέγει, περὶ ἀπλῆς δοκιμῆς. Ἡ δοκιμὴ αὕτη δυνατόν να ναυαγήσῃ ἀλλ' ἐγὼ εἰμι πεπεισμένος ὅτι θέλει τὸν κεντὸν ἐπιτύχει, θὰ γείνη δὲ πρόξενος σημαντικῆς ὠφελείας πρὸς τὸν τύπον. Κατὰ τὸ μακρὸν μου δημοσιογραφικὸν στάδιον, παρετήρησα πολλάκις πόσον ἀπαραίτητος ἀποβαίνει διὰ τὸν δημοσιογράφον κατάλληλός τις προπαιδεύσις. Πᾶς νέος διακριθεὶς κάπως ἐν τοῖς κατωτέροις σχολείοις ἢ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ θεωρεῖ ἑαυτὸν ἰκανὸν ὅπως δημοσιογραφῆσιν. Σχετίζεται ἐσπεμένως πρὸς δημοσιογραφικὸν τι γραφεῖον, ὑποβάλλει δύο ἢ τρία χειρόγραφα, τὰ ὅποια ἐκπλήσσειται πῶς δὲν δημοσιεύονται ἀμέσως ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ φύλλον, ἐντείνει τὴν ἐπιμονὴν αὐτοῦ, ἐπαναλαμβάνει συχναίως τὰς ἀποπειράς, ἀπτεται παντὸς εἶδους καὶ θέματος, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ἐπιτυχίας, ἀλλὰ κοπιᾷ εἰς μάτην. Ἄνθ' ἑνός, οὐ τὰς προσπαθείας στέφει ἐν τέλει ἢ νίκη, οἱ ἄλλοι ἀποτυγχάνουσιν, ἐνῶ πολλοὶ μεταξὺ αὐτῶν καὶ παιδείας ἐγκυκλοπαιδικῆς βασίμου δὲν στεροῦνται, καὶ διὰ φαντασίας ζωῆρας, κρίσεως ἀσφαλούς καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν, αἵτινες ἀπαιτοῦνται ἐν τῷ δημοσιογραφικῷ ἐπαγγέλματι, εἶνε πεπρωτισμένοι. Τί ἐλλείπει λοιπὸν αὐτοῖς; Σχεδὸν τίποτε ἀλλὰ τὸ τίποτε τοῦτο ἔχει μεγίστην σημασίαν. Δὲν γνωρίζουσι τὸ α β τοῦ ἐπαγγέλματος. Τοῦτο τὸ α β λοιπὸν ἀναλαμβάνω να διδάξω ἐγὼ πρὸς αὐτοὺς ἐν ἀληθεὶ πρακτικῷ σχολείῳ. Καθ' ἑκάστην πρωίαν θὰ προσέρχωμαι εἰς τὸ γραφεῖόν μου, θὰ ἀναγινώσκω τὰς ἐπιστολάς μου καὶ τὰς ἐφημερίδας μου καὶ θὰ διανέμω τὴν ἐργασίαν εἰς τοὺς μαθητὰς μου, ὡς ἐὰν ἦσαν συντάκται μου. Ἐννοεῖται οἰκοθεν ὅτι προϋποθέτω αὐτοὺς πεπρωτισμένους διὰ μορφώσεως ἰκανῆς καὶ δικταθειμένους να συμπληρώσωσι μετὰ ζήλου τὰ κενὰ αὐτῆς. Εἰς τὸν ἕνα θὰ εἶπω: «Εἰς τὸ Χάυδ

Πάρις γίνεται σήμερον στρατιωτικὴ ἐπιθεώρησις. Θὰ παραστῆς εἰς αὐτὴν καὶ τὴν τρίτην ὄραν θὰ μοῦ δώσῃς τὴν περιγραφὴν εἰς ἑκατὸν στίχους». Εἰς ἄλλον: «Λάβε αὐτὸ τὸ δίστηλον ἄρθρον να μοῦ κάμῃς μίαν περίληψιν». Τρίτος θὰ μεταβῆ πρὸς ἐπίσκεψιν καλλιτεχνικῆς τινος ἐκθέσεως καὶ θὰ περιγράψῃ ταύτην. Τέταρτος θὰ παραστῆ εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ νέου δραματικοῦ ἔργου καὶ οὕτω καθεξῆς. Μετ' ὀλίγον θὰ ἐννοήσω τὴν ἰδιοφυίαν ἑκάστου καὶ θὰ προσπαθῆσω να ἀναπτύξω αὐτήν. Πρόκειται να μορφώσω πολιτικὸν δημοσιογράφον; θὰ βεβαιωθῶ ὅτι εἶνε ἐγκρατὴς τοῦ δικαίου, τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας, τῆς ἱστορίας, τῆς γεωγραφίας, μὴ ἐξαιρουμένων, ἐννοεῖται, καὶ τῶν ἀπαραιτητῶν ἐγκυκλοπαιδικῶν γνώσεων. Θὰ ἀσκήσω αὐτὸν ἕνα πραγματεῖται τὰ τῆς ἡμέρας θέματα, ὑποδεικνύων αὐτῷ τὰς πηγὰς ἐξ ὧν δύναται να λαμβάνῃ τὰς πληροφορίες του καὶ τὰ μέσα, δι' ὧν δύναται να ἐξελέγῃ ταύτας. Θὰ προσπαθῆσω να καταστήσω αὐτὸν ἰκανόν, ὅπως ἐξετάζῃ τὰ διάφορα ζητήματα ἀφ' ὕψηλῳ, ἀπέχων πάσης δριμύτητος περὶ τὴν ἔκφρασιν καὶ πάσης προσωπικότητος. Ἄλλοι θὰ ἐπιδοθῶσιν εἰς τὴν χρονογραφίαν, τὴν συγγραφὴν ἄρθρων ἐπιτερωτῶν καὶ ποικίλων, εἰς αὐτὴν τὴν καινοθηρίαν. Θὰ ἀσκηθῶσιν εἰς τὴν ἀναστροφὴν μετὰ τῶν ἐπισήμων προσώπων, εἰς τὴν ἐνέργειαν δικαστικῆς τινος ἀνακρίσεως χάριν τῆς ἐφημερίδος αὐτῶν καὶ τὴν σύνταξιν αὐτῆς εἰς ὕψος ἀκριβές καὶ σαφές. Ἐν μὲν λέξει θὰ μορφώσω νέους δυναμένους να παρασταθῶσιν ἐνώπιον τῶν διευθυντῶν τῶν ἐφημερίδων καὶ ζητήσωσιν ἐργασίαν, ἐν γνώσει ὅτι καλῶς ἐπίστανται τὴν δημοσιογραφικὴν τέχνην. Φρονῶ δὲ ὅτι οὕτω σημαντικὴν ἐκδούλευσιν προσφέρω καὶ εἰς τοὺς μὲν καὶ εἰς τοὺς δέ.»

Τοιοῦτο τὸ πρόγραμμα τοῦ κ. Ἄνδερσον, μένει δὲ να ἴδωμεν κατὰ πόσον καὶ ἐν τῇ ἐφαρμογῇ θὰ ἀποδειχθῇ προσφύς, ὅποιον φαίνεται κατὰ θεωρίαν.

—x—

Η ΔΙΑΔΟΧΟΣ ΤΟΥ ΣΟΛΟΜΩΝΤΟΣ

Δημῶδες μῦθος τῆς Σινικῆς, περιεχόμενος ἐν τοῖς δημοσιεύμασι τοῦ Max Müller, τοῦ Schiefner καὶ ἄλλων, μᾶς παρουσιάζει γυναῖκα μανδάρινου κρίνουσαν κρίσιν ὡς τὴν περιώνυμον ἐκείνην τοῦ Σολομώντος. Ὁ μῦθος ἔχει ὡς ἑξῆς:

Δύο γυναῖκες παρέστησαν πρὸ τινος μανδάρινου φέρουσαι μεθ' ἑαυτῶν βρέφος, οὗτινος ἑκάτερα ἠμφισβήτην τὴν μητρότητα. Ὁ μανδάρ

ῖνος, εἰς τὸν ὅποιον ἐπεβάλλετο να διαγνώσῃ τὴν ἀληθεῖ μητέρα, περιελθὼν εἰς ἀμυχανίαν, κατέφυγε παρὰ τῇ συζύγῳ αὐτοῦ, ἧτις διέπρεπε μεταξὺ τῶν γυναικῶν ἐπὶ σοφίᾳ καὶ προνοητικότητι, καὶ μεγάλως ἐτιμᾶτο ὑπὸ τῶν γειτόνων, ζητῶν τὰς συμβουλὰς αὐτῆς. Ἡ σύζυγος τοῦ μανδάρινου, ἀφ' οὗ ἐζήτησε προθεσίαν πέντε λεπτῶν ὅπως σκεφθῆ, προσέταξε τοὺς θεράποντας να μεταβῶσιν εἰς τὸν ποταμὸν καὶ ἀγρεύωσι μέγαν ἰχθύν, τὸν ὅποιον να φέρωσι ζῶντα πρὸ αὐτῆς. Τοῦτου γενομένου, εἶπεν ἡ σύζυγος: «Φέρετε τῶρα τὸ βρέφος, ἀλλὰ μὴ ἀφήσετε τὰς γυναῖκας να εἰσέλθωσι μετ' αὐτοῦ». Μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν καὶ τούτου, ἐκδύσασα τὸ βρέφος τῶν ἐνδυμάτων αὐτοῦ, περιετύλιξεν ἐντὸς αὐτῶν τὸν ἰχθύν καὶ παρήγγειλε να τὸν ρίψωσιν εἰς τὸν ποταμὸν ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν δύο γυναικῶν. Ὁ ὑπηρέτης ὑπέκουσεν εἰς τὴν προσταγὴν τῆς κυρίας, ἐσφάδαξε δὲ ὁ ἰχθύς ἐν τῷ ὕδατι ὑπὸ τὰ σπάργανα. Τότε ἡ μία ἐκ τῶν γυναικῶν, μετὰ διαταγῶν ἐνός δευτερολέπτου, ἔπασεν εἰς τὸν ποταμὸν ὅπως σώσῃ τὸ ὑποτιθέμενον παιδίον. «Αὕτη εἶνε ἡ μήτηρ του», εἶπεν ἡ σύζυγος τοῦ μανδάρινου, καὶ προσέταξε να τὴν ἐξαγάγῃ τοῦ ποταμοῦ καὶ τῇ ἀποδώσωσι τὸ τέκνον τῆς. Ὁ μανδάρινος διὰ νεύματος τῆς κεφαλῆς ἐπεδοκίμασε τὴν κρίσιν τῆς γυναικὸς του, καὶ ἐπέισθη ὅτι αὕτη εἶνε ὁ σοφώτατος νοῦς τοῦ βασιλείου.

Καὶ ταῦτα ὁ περιεργος οὗτος μῦθος ἀπόκειται δ' εἰς τοὺς περὶ τὴν συγκριτικὴν μυθολογίαν ἀσχολουμένους να ἐξαγάγῃ συμπεράσματα ἐκ τῆς μεγάλης αὐτοῦ ὁμοιότητος πρὸς τὴν κρίσιν τοῦ Σολομώντος.

Π.

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Οὐδὲν μέγα καὶ γενναῖον ἐπιτελεῖται ἐν τῷ κόσμῳ ἄλλως ἢ διὰ τῆς μεγαλονοίας καὶ τῆς εὐσταθείας ἐνός καὶ μόνου ἀνδρὸς παλαιόντος κατὰ τῶν προλήψεων τοῦ πλήθους.

Ἡ φιλία εἶνε ὁ γάμος τῶν ψυχῶν, καὶ ὁ γάμος οὗτος ὑπόκειται εἰς διαζύγιον.

Ἐπάρχουσιν ἄνθρωποι, οἵτινες ἀφοῦ εὐεργητήσωσι τινὰ ἀπαιτοῦσι τὴν ἀντιμισθίαν. Ἄλλοι δὲν σπεύδουσιν τόσον, ἀλλὰ θεωροῦσι τὸν εὐεργηθέντα ὡς ὀφειλέτην αὐτῶν. Ἄλλοι τέλος ἀγνοοῦσιν, ὡς εἶπεν, τί ἔχουσι πράξει, ὁμοιάζοντες πρὸς τὴν ἄμπελον, ἧτις παράγει τὸν καρπὸν αὐτῆς, μεθ' ὃ οὐδὲν πλέον ζητεῖ ἀρκουμένη ὅτι παρήγαγε σταφυλάς. Βεβαίως ἐκ τῶν τελευταίων τούτων πρέπει να ἴμμεθα.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Οἰκονομία ἀπὸ καπνῶν.

Περίεργα καὶ διδακτικὰ περὶ τῆς ἐκ τῆς ἀποφυγῆς τοῦ καπνίσματος προκυπτούσης ὠφελείας εἰς τε τὸ βαλάντιον καὶ τὴν ὑγείαν ἀναγράφει ἡ «Νέα Ἐφημερίς» τὰ ἐπόμενα:

«Πρὸ πολλοῦ ὁ συμπολίτης ἡμῶν κ. Ν. Μελισσεΐδης ὠκοδόμησεν ἐξοχικὴν ὠραίαν οἰκίαν ἐπὶ τοῦ ἐν Πατησίοις κτήματος αὐτοῦ. Ἐπὶ τῆς οἰκίας ταύτης ἐτέθη ἐσχάτως καὶ ἀναγινώσκεται λίαν περιέργως ἡ ἐξῆς ἐπιγραφή:

Ὁ ἔτη τεσσαράκοντα μηδέποτε καπνίσας,
τὸ δὲ μὴ δαπανώμενον κατ' ἔτος ἐκτοκίας,
τοιούτου κτήμα ἀποκτᾷ, κ' ὑγείας δέκα ἔτη

ἔς τὸν βίον του προσθέτει.

Τοῦτο θὰ εἶπῃ ὅτι εἰς διάστημα 42 ἔτων ὁ κ. Μελισσεΐδης οὐδέποτε καπνίσας ἀπεθασάρισεν οἰκονομίαν οὕτω σεβαστὴν, δι' ἧς ἀνήγειρε τὴν λαμπρὰν οἰκίαν. Καθ' ὑπολογισμὸν ἀκριβῆ ἐπὶ τῆς κατ' ἐλάχιστον ὅσον δαπάνης τοῦ καπνίσματος δι' ἕνα ἔτος (δρ. 90 ἑτησίως) ἀνατοκίζομένου πρὸς 10 ο) ο) τοῦ προστιθέμενου κεφαλαίου τῶν 80 δραχμῶν κατὰ συνέχειαν ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη, τὸ ὅλικόν κεφάλαιον ἀνέρχεται εἰς δραχ. 39.832,86. Ἄν δὲ παραδεχθῶμεν τὸ πιθανώτερον, ἢ μᾶλλον τὸ βέβαιον, ὅτι εἰς οἰκονομίας καὶ τὰς πλέον μικράς, τοῦλάχιστον δύο ἄτομα καπνίζουσι, τὸ κεφάλαιον τότε διπλασιάζεται ἀνερχόμενον ἐν ὅλῳ εἰς δρ. 79,692. Κεφάλαιον πολὺ σπουδαῖον διὰ τοὺς πτωχοὺς τοὺς ἀποζώντας ἐκ τῆς ἡμερησίας αὐτῶν ἐργασίας: σπουδαίωτερον ὅμως διὰ τοὺς εὐπόρους ἢ πλουσίους ἢ κατὰ δέκα ἔτη παράτασις ὑγιεινοῦ βίου. Καθότι γνωστότατον ὑπάρχει ὅτι τὸ καπνίζοντα ἐνέχει δηλητηριώδεις οὐσίας καὶ διὰ τὸν καπνίζοντα εἶνε βραδὺ δηλητηρίον εἰ καὶ ἀνεπαίσθητον.»

Τὰ ζῶα χρησιμοποιούμενα ἐν πολέμῳ.

Ἡ συμπλήρωσις τῶν μέσων τοῦ πολέμου διὰ τῆς χρησιμοποίησεως παντὸς ὅτι δύναται να συντελέσῃ εἰς τὴν ἐπιτυχίαν ἐπιδιώκεται σήμερον μετὰ μοναδικῶ ὄντως ζήλου. Ἴδου τί περὶ τούτου γράφουσιν ἐκ τῆς γερμανικῆς πρωτεύουσος.

«Ἡ προπαρασκευὴ πασῶν τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων καὶ πάντων τῶν μέσων ἐν Γερμανίᾳ ἐξῆλθε μέχρι σημείου, τὸ ὅποιον θὰ ἦτο μοναδικόν, ἐάν μὴ ἦν σπουδαίως ἐπίφοβον. Μήπως δὲν γίνεται λόγος να συμπεριληφθῶσι μεταξὺ τῶν ὑπερασπιστῶν τῆς πατρίδος πάντα τὰ ἐν Γερμανίᾳ τετραπόδα καὶ πτηνὰ; Ἐν ταῖς ρηνικαῖς ἐπαρχίαις τρέφουσι πλείονας ἱεράκας καὶ ἐξασκῶσιν αὐτοὺς εἰς τὴν δίωξιν τῶν ταχυδρόμων περιστέρων. Ἐπειδὴ ἡ διὰ τῶν περιστέρων συγκοινωνία ἀποτελεῖ ἐν Γαλλίᾳ ἀντικείμενον τῶν στρατιωτικῶν ἀρχῶν, ἐν Γερμανίᾳ εἶνε λίαν ὑπερήφανοι καὶ εὐχαριστημένοι ἐκ τῆς ἀνατροφῆς τῶν ἱεράκων ἀλλ' ἰδοὺ καὶ ἕτερον. Ἐν Γερμανίᾳ ἀνεγνώρισαν τὴν χρησιμότητα τῶν κυνῶν διὰ τὰς προφυλακὰς καὶ εἰς πλείστα χωρία καταγίνονται εἰδικῶς εἰς τὴν ἐξάσκησιν τῶν κυνῶν διὰ τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν. Προτίθενται ἐπίσης να μεταχειρισθῶσι τοὺς κύνες

καὶ εἰς τὰς κατοπεύσεις καὶ κατασκοπείας, καὶ ὁ Θεὸς γνωρίζει καὶ εἰς ποίαν ἄλλην εἶτι ὑπηρεσίαν. Λόγος γίνεται περὶ ἀπογραφῆς τῶν κινῶν τούτων καὶ μάλιστα περὶ ἐπιθεωρήσεως. Φαίνεται ὅτι οὕτω λίαν προσεχῶς θὰ ἔχωμεν ἀπογραφὴν καὶ κινητοποιήσιν τῶν σκύλων. Ἐπειτα θὰ ἴδωμεν τοὺς κύνας τῆς ἐφεδρείας καὶ τῆς ἐθνοφυλακίας φέροντας διακριτικὸν περιλαίμιον καὶ ἴσως ἴσως καὶ παράσημα. Ὡς βλέπετε, νέοι ὀρίζοντες διανοίγονται εἰς τὸν γερμανικὸν πολιτισμόν».

Ἐπελογίσθη ὅτι ἐν Γαλλίᾳ ἕκαστος κάτοικος ἀπορρίπτει κατ' ἔτος ὑφάσματα ἐφαρμοσμένων ἐνδυμάτων βάρους 8 χιλιογράμμων, τουτέστιν ἐπενδύτας, ἔσωκάρδια, περισκελίδας, ἀσπρόρρουχα διάφορα, ἐσθῆτας γυναικείας, καλύμματα διάφορα, ὑπολείμματα τῶν ραπτικῶν καταστημάτων καὶ οἰαδήποτε ἄλλα ρακῆ.

Πολυπλασιάζοντες δὲ τὸν ἀριθμὸν τῶν 8 χιλιογράμμων ἐπὶ 35,000,000 ὅσοι εἶνε οἱ κάτοικοι τῆς Γαλλίας, εὐρίσκομεν ὅτι ἡ Γαλλία παράγει κατ' ἔτος 280,000,000 χιλιόγραμμικα ρακῶν, ἅτινα πωλούμενα πρὸς 50 λεπτά τὸ χιλιόγραμμον, ἀποφέρουσι σὺν τῷ 140,000,000 φράγκα.

Περὶ τοῦ ἀδυνατοῦ τοῦ ἐγγερμανισμοῦ τῆς Ἀλσατίας, ὅπερ ἀπεδείχθη καὶ ἐκ τῶν τελευταίων ἐκλογῶν ἐν Γερμανίᾳ, καθ' ἃς αἱ προσηρηθέναι ἐπαρχίαι Ἀλσατία καὶ Λοθαριγγία ἀπέστειλαν εἰς τὸ Γερμανικὸν Κοινοβούλιον ἀνευ οὐδεμιᾶς ἐξαιρέσεως βουλευτὰς διακηρυγμένους κατὰ τῆς κατοχῆς, γράφει ὁ ἐν Στρασβούργῳ ἀνταποκριτῆς γαλλικῆς τινος ἐφημερίδας: «Μεθ' ὅλας τὰς προσπάθειάς ἃς καταβάλλουσιν οἱ Γερμανοὶ ἵνα μὴ τὰ παιδιά ἐκμανθάνωσι τὴν γαλλικὴν ἐν Ἀλσατίᾳ, ἢ σύζυγος, ἢ μήτηρ, ἢ ἀδελφὴ, ἢ μάμμη ἀνέλαβον κατὰ τῆς κυβερνήσεως ἀγῶνα κρύριον, ἐν ᾧ ἡ νίκη θὰ ἀπομείνη ἐπὶ τέλους εἰς αὐτάς. Ἡ γαλλικὴ γλῶσσα διεγράφη ἐκ τῶν προγραμμάτων τῶν λυκείων καὶ τῶν γυμνασίων. Διδάσκεται δις τῆς ἑβδομάδος μόνον, ὡς ἡ ἑλληνικὴ καὶ ἡ λατινικὴ, ὡς γλῶσσα νεκρά. Ἀλλὰ πάντα τὰ ἰδιωτικά παρθεναγωγεῖα εἰσὶ γαλλικά, καὶ κατ' ἔτος ἐξέρχονται ἐξ αὐτῶν χιλιάδες νεανίδων, παρεσκευασμένοι ὅπως ἐνσταλάξωσιν εἰς τὰς καρδίας τῶν μικρῶν Ἀλσατιανῶν τὸ μῦθος καὶ τὴν ἀποστορῆν κατὰ παντὸς ὅ,τι γερμανικόν. Ὀνομάσατέ το χίμαιραν, ἀνοήσιαν, μορῖαν, ὅπως θέλετε, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα ἔχει οὕτως. Θὰ καταργήσωσιν ἐν τέλει τὰ παρθεναγωγεῖα; Θὰ ἀπαγορεύσωσιν εἰς τοὺς Ἀλσατιανούς νὰ ἀποστέλλωσι τὰς θυγατέρας τῶν εἰς ἐκπαιδευτήρια ἄλλα ἢ τὰ δημοσία; Τὸ ζήτημα εἶνε λίαν ἀκωνθῶδες καὶ δὲν δύναται νὰ λυθῆ βεβαίως. Ἐν τινι οἰκογενεῖᾳ, εἰς τὰ περίχωρα τοῦ Στρασβούργου, εἶδον ὀλοβλήρον νεοσσὶαν μικρῶν χαμινίων, δώδεκα ἕως δέκα πέντε ἐτῶν, τὰ ὅποια μεταβαίνουσι διὰ τοῦ σιδηροδρόμου καθ' ἑκάστην πρωίαν εἰς τὸ γυμνάσιον τοῦ Στρασβούργου καὶ ἐπιστρέφουσι τὴν ἑσπέραν. Γαλλιστὶ ὁμιλοῦσι μόνον κατ' οἶκον. Ἐν τῷ γυμνασίῳ διδάσκονται τὴν γερμανικὴν. Πλησιάζω τὸν μικρότερον ἐκ τοῦ ὁμίλου.—Πῶς ὀνομάζεσαι;—

Φράντζ.—Εἶσαι Γερμανός;—Ὁχι.—Τί εἶσαι λοιπόν;—Ἀλσατός.—Οὕτως ἀνατρέφονται ὑπὸ τῆς μητρὸς. Διὰ ταπεινοτέρας φωνῆς λέγει αὐτοὺς κατὰ τι πλείοτερον. Ἄλλ' ἐνώπιον τῶν ξένων πρέπει νὰ εἶνε ἐπιφυλακτικός· εἶνε Ἀλσατός. Κάποιος ἄλλος «παίζει τοὺς στρατιώτας».—Θέλεις νὰ γείνης στρατιώτης;—Ναί.—Πρώσος στρατιώτης;—Ὁχι, Γάλλος.—Πλατωνικά αἱ ἐκδηλώσεις, συμφωνῶ, ἀλλ' ὁμολογῶ ὅτι μὲ συνεκίνησαν μέχρι δακρῶν».

Ἐν τινι νεωστὶ ἐκδοθέντι βιβλίῳ εὐρίσκομεν τὰ ἐπόμενα δύο ἀνέκδοτα περὶ τοῦ πρό τινος ἀποθανόντος μεγάλου μουσικοῦ Λίστ.

Ὁ Λίστ δὲν ἐπέτρεπε ποτὲ νὰ ὁμιλῶσι καθ' ἑν ὄραν αὐτὸς ἔπαιζε. Κατὰ τινα μουσικὴν ἐσπερίδα ἐν τῇ αὐτῇ τῆς Πετροπόλεως, ἐν ἣ ἐτύγχανε πολλῆς εὐνοίας, ὁ αὐτοκράτωρ Νικόλαος, ὅστις δὲν ἦτο πολὺ φίλος τῆς μουσικῆς, συνῆψε συνδιάλεξιν μετὰ τινος κυρίας, μὴ εἰδὼν δὲ πολλὴν προσοχὴν εἰς τὸ ἐκτελούμενον τεμάχιον, ὁμιλεῖ μεγαλοφώνως. Αἰρηνίδιος ἡ μουσικὴ παύει διὰ μιᾶς, ὁ δὲ Λίστ ἀρῖνει τὸ κλειδοκύμβαλον. Ὁ αὐτοκράτωρ, ἐκπλαγείς, πλησιάζει τὸν μουσικὸν καὶ τὸν ἐρωτᾷ

— Διὰ τί διεκόψατε τὸ τεμάχιον;

— Ὅταν ὁ αὐτοκράτωρ ὁμιλῇ, οἱ ἄλλοι πρέπει νὰ σιωπῶσι, ἀπήντησε μακιαβελικῶς ὁ δυσαρστηθεὶς καλλιτέχνης.

Καθ' ὅμοιον τρόπον προσηγήθη ποτὲ εἰς ἄλλην ἐσπερίδα, ἐν ἣ παρίστατο ἡ βασίλισσα τῆς Ἀγγλίας.

Ἡ βασίλισσα, δύσθυμος οὕσα ἐκ προηγουμένης ἀφορμῆς, εὐρίσκειτο εἰς νευρικὴν ταραχὴν. Μόλις ὁ Λίστ ἐκάθησε πρὸ τοῦ κλειδοκυμβάλου, ἡ βασίλισσα παρεπαινήθη διὰ τὴν μεγάλην θερμότητα τῆς αἰθούσης. Ἐν τῷ ἄμα εἰς τῶν αὐλικῶν σπεύσας ἤνοιξεν ἐν παράθυρον. Ἀλλὰ δὲν παρήλθον δύο λεπτά, καὶ ἡ βασίλισσα εὐρίσκει ἀνυπόφορον τὸ σχηματικὸν ρεῦμα ἀέρος. Ἀμέσως ὁ αὐλικός, προλαμβάνων τὴν ἐπιθυμίαν τῆς, ἔκλεισε τὸ παράθυρον. Ἐν τούτῳ συγχυσίς καὶ ταραχὴ, παραβλάπτουσα μεγάλως τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀνακρουομένης μελωδίας. Ὅθεν πρὶν τελείωσιν, ὁ μουσικός ἐγειρεται, ὑποκλίνεται πρὸ τῆς βασιλικῆς ὀμφυρέως, καὶ καταβαίνει εἰς τὸν κήπον νὰ καπνίσῃ. Ὅταν μετὰ ἡμίσειαν ὥραν ἐπανῆλθεν, ὁ παριστάμενος βασιλεὺς Φρειδερίκος Γουλιέλμος πλησιάζας ἐρωτᾷ αὐτόν

— Διὰ τί πρὸ ὀλίγου ἐτελείωσες τόσον ἀποτόμως καὶ ἐξήλθες;

— Ἐροθήθη μὴ εἶμαι ἐνοχλητικός εἰς τὴν Α. Μ. τὴν βασίλισσαν Βικτωρίαν καθ' ὃν χρόνον εἶδιδε τὰς διαταγὰς τῆς, ἀπήντησεν δριμυτικῶς ὁ Λίστ.

Οἱ μεγαλείτεροι οἰκονόμοι τοῦ χρόνου εἰσὶν οἱ Ἄγγλοι. Ἐκτὸς ἄλλων ἀποδείξει ἐστὼ καὶ τοῦτο: Ἐπὶ τοῦ ὥρολογίου ἐνός τῶν λυκείων τῆς Ὁξωνίας εἶνε ἐπιγεγραμμένη ἡ ἐξῆς ὑπόμνησις εἰς τοὺς φοιτητάς: Ἀ ἵ ὥ ρ α ἰ π α ρ ἔ ρ χ ο ν τ α ἰ κ α ἰ θ ἄ σ ἄ ς ζ η τ η θ ἦ λ ὄ γ ο ς δ ἰ ἄ ὑ τ ἄ ς.

Ὁ ἄργυρος ἐφόνευσε περισσοτέρας ψυχὰς παρ' ὅσα ὁ σίδηρος σώματα.